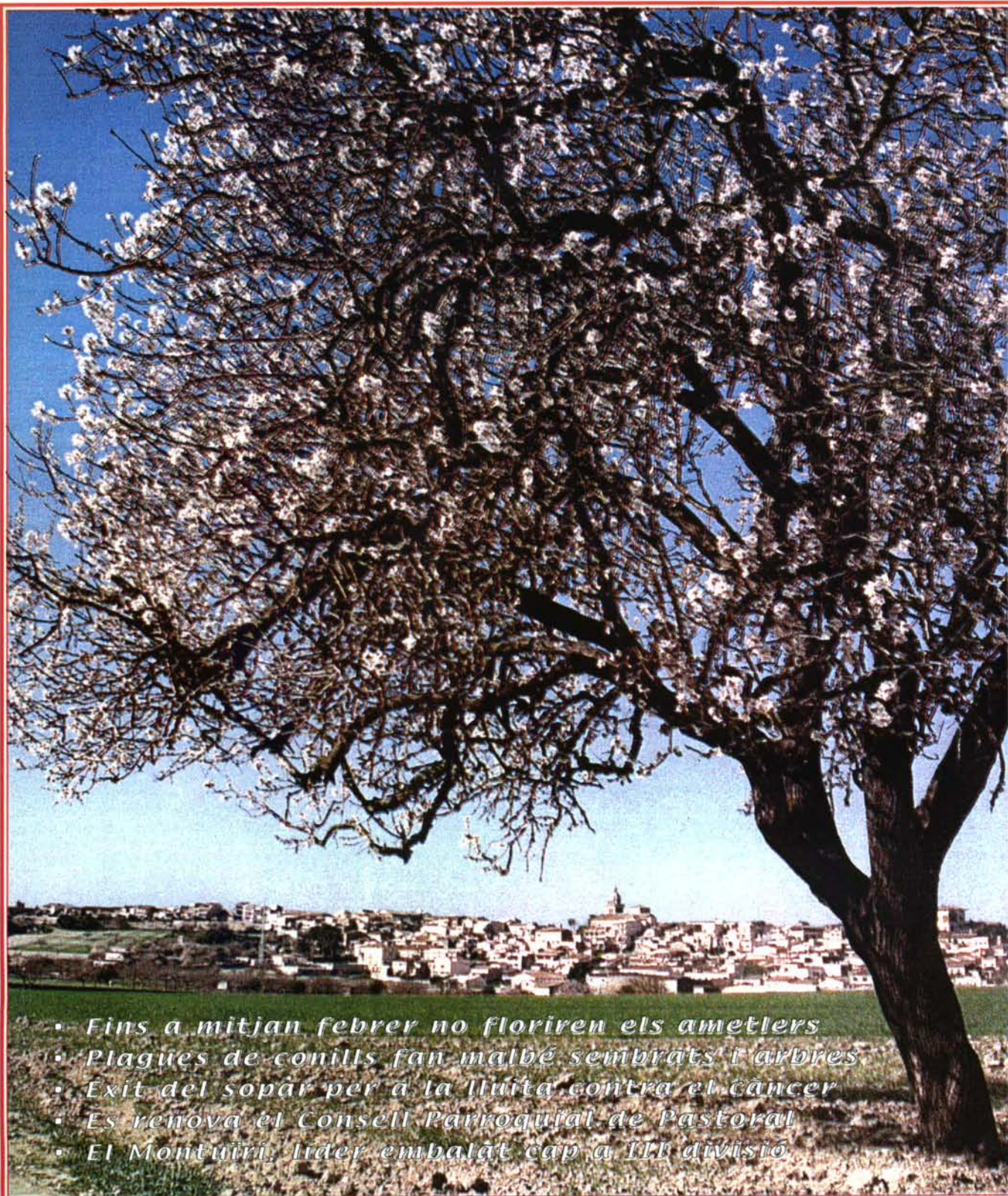

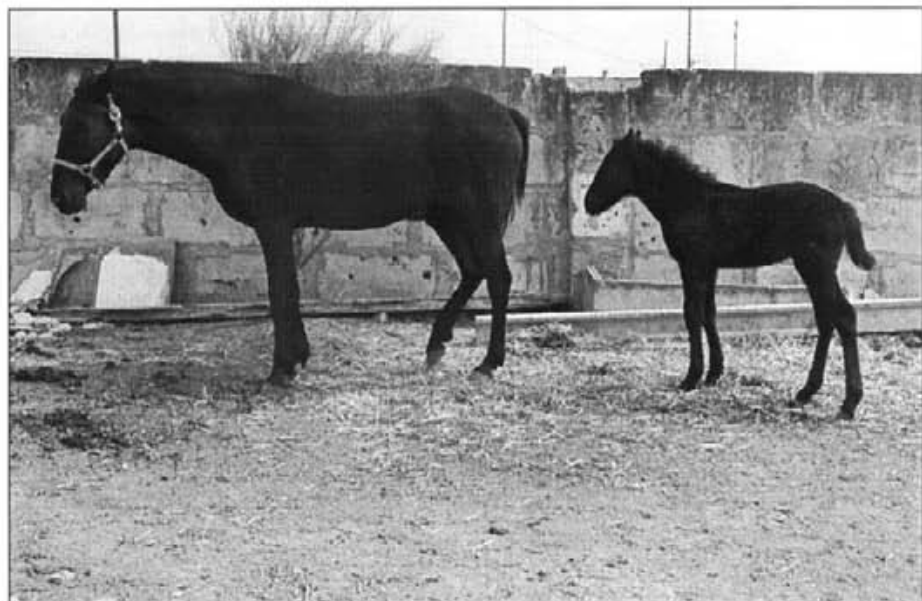
BONA PAU

PREMSA
COPADA

Nº. 565 - Any XLVIII - MONTUÏRI - MARÇ - 2000

- Fins a mitjan febrer no floriren els ametlers
- Plagues de conills fan malbé sembrats i arbres
- Èxit del sopar per a la lluita contra el càncer
- Es renova el Consell Parroquial de Pastoral
- El Montuïri, líder embalat cap a III divisió

El passat 16 de gener a la mateixa hora que se celebraven les beneïdes de Sant Antoni, na "Civina", una egua autòctona que té a càrrec en Joan Miralles "Doia", va parir un preciós polli. El seu pare és en "Pícarol", un famós cavall autòcton. Al polli, havent nascut aquí, li han posat per nom "Cossier". En Joan, naturalment, no hi cabia de goig. (La foto de la mare i fill fou tirada al mes d'haver nascut)

Can Xorri, subhastat i adjudicat, serà remodelat

En el jutjat de Manacor el passat 7 de febrer fou subhastat públicament l'edifici on abans era el cafè de Can Xorri, del carrer Major, número 2 (cap de cantó amb plaça), ja que des de la mort dels anteriors propietaris pertanyia als cinc germans Ribas. Un dels cinc, Francisca Ribas Cerdà, i per un poc més de 37 milions fou el millor dels tres postors i es féu amb la propietat, la qual ara ja projecta la seva remodelació per a una futura reobertura.

BONA PAU Montuïri

Director: Onofre Arbona Miralles

Redactor en cap: Gabriel Gomila Jaume

Redactors i col·laboradors:

Joan Miralles i Monserrat, Catalina Sastre Pericàs, Mateu Rigo Bonet, Guillem Mas Miralles, Miquel Martorell Arbona, Antoni Mateu Socías, Onofre Torres Ramis, Melcior Nicolau Jaume, Catalina Barceló Mayol, Josep Oliver Verd, Rafel Pons Mairata i Felip Munar i Munar i Gabriel Camps Ferrer.

Administració: Martí Ferrer Sampol

C/ Es Pujol, 5 - 07230 Montuïri - Tlf. 64 66 93

Imprimeix: Tirrena, S.A. Manacor

Depòsit legal: PM 133 - 1958

Nota: Les opinions aparegudes en els articles firmats, sols són atribuïbles als seus autors.

ES GRAONS

Inquietud

Darrerament es palpa dins el poble i sobretot entre una part de la joventut un especial afany per la música, encoratjada per persones d'edat o per pròpia iniciativa. N'és una prova el recolzament del Patronat de Música i els set joves que s'han integrat a la banda de la Federació Balear.

Negligència

O bé s'han de llevar els senyals de tràfic d'alguns carrers o tothom ha de complir les normes reguladores. Passar-les per alt és una negligència, veure vehicles que no les respecten, una burla i saber de conductors que encara se'n foten, una bafa.

BREUS

Miquel Fullana ha mort

L'aparellador Miquel Fullana Llompart, qui va treballar amb l'arquitecte Guillem Forteza en la construcció del Col·legi Públic de Montuïri en temps de la república, dia 16 de febrer passat va morir a Ciutat a l'edat de 95 anys. A més, fou una persona que havia destacat per la cultura, lluitador incansable en la normalització de la llengua i la cultura de Mallorca, cofundador de l'Obra Cultural Balear i també, entre 1984 i 1988, fou President de la Societat Arqueològica Llu-liana.

Donants de sang

L'equip mòbil del Banc de Sang de Balears vendrà a Montuïri el dijous dia 16 de març per fer una col·lecta de sang en el Consultori Local. Horari: de les 18 a les 21'30 h.

Regal a 10 gitanos

Per acabar amb els nombrosos problemes que la propietària de la mitja quartada -Francisca Mas Moll "Millurdies"- que poseeix entre els molins de Can Serra (del carrer del Molinar), aquesta ha decidit regalar-la a 10 gitanos mitjançant escriptura notarial i així ella -segons diu- podrà viure tranquil·la.

Músics de Montuïri a la banda de la Federació

Aquest mes passat, 7 joves de la Banda de Música de Montuïri -Margalida Mª Taberner, Margalida Mateu, Joana Gomila, Aina Mª Socías, Joana Mª Mayol, Jordi Mayol i Joan Miralles- han passat a formar part de la Banda de la Federació Balear. Aquesta ara ja prepara concerts a Eivissa, Formentera i posteriorment altres dos a Mallorca.

Certamen literari de Castellitx

Es convoca el XXIV Certamen de Poesia i Narració Curta, el XXII Concurs de Poesia Popular (Glosat) i el V Premi d'Investigació Castellitx, certamen organitzat per l'Ajuntament d'Algaida. Els treballs es podran presentar fins al 24 d'aquest març. Per a més informació al tlf. 971 66 56 79.

Educació juvenil

Sembla que aquelles bones formes i agradables costums d'altre temps, de cada dia s'allunyen dels nostres entorns. La gent d'edat així com van passant els dies sent més i més enyorança de les respectuoses tradicions que va viure. Avui és massa escandalosa l'exigua mostra del bon fer d'una joventut que hauria d'aprendre a ser afectuosa amb tots els qui constituïm la societat.

No creim que determinades maneres de comportar-se sien fruit d'una vergonyosa corrupció de menors, sinó més bé de l'ambient que es palpa aquí i allà, o de la repugnant mostra de certes escenes o situacions compromeses que amb massa freqüència es contemplen a través de la TV o altres mitjans de difusió.

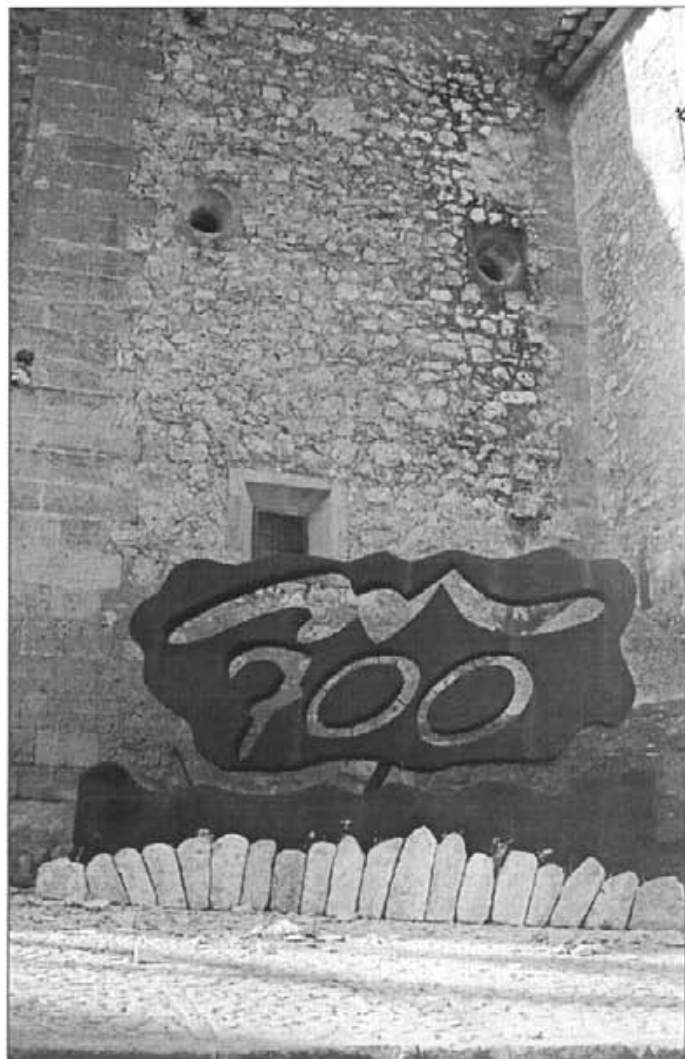
Tampoc és digne de tenir en compte, per exemple, que al·lots i joves que han rebut una acurada educació, tant per part del mestres com dels seus pares, no mostrin més respecte i consideració cap a la resta dels que viuen al seu entorn. A l'edició del mes passat, a la secció *S'ha dit que...*, es parava esment a les "pintades escrites i dibuixos propis de gent inculta i desvergonyida..." que havien aparegut a algunes parets de l'edifici del Local Jove "... que tant desdiuen dels seus autors i, de rebot, de tot el poble de Montuiri".

I això sols és una mostra, un indicatiu de l'ambient dins el qual es mou una part de la joventut d'avui. Podríem retreure altres fets i situacions, encara que sien obra d'una minoria. A la llarga hi surt malpara-

da tota la joventut i, per extensió, la comunitat que els encobeeix.

Tothom sap emprar bones formes, se sap expressar amb educació, se sap mostrar així com pertoca. No hi hauria d'haver necessitat, en els temps que correm, d'usar certs mètodes indignes i empegueïdors per exterioritzar el que un pensa o ambiciona. Les parets no són els llocs adequats per pintar-hi o dibuixar-hi els sentiments de gent mal educada, mal criada o grollera; sobretot si es tracta del lloc on hi han de conviure persones normals o sensibles a certes expressions inadequades. A aquesta mitja dotzena que s'extralimiten i feren la susceptibilitat de la resta, més els valdria que canviassin el rumb i no fossin l'instrument que posa en entredit la resta de la joventut i del poble, els quals rebutgen aquests fets.

O. Arbona

Damunt els graons s'hi ha col·locat l'anagrama dels 700 anys

Dos dits de seny

Llestesa

A Somàlia (Àfrica) hi ha un conte molt antic sobre ratolins i moixos que és digne de contar aquí i resumit.

En aquell país un any els moixos sofrien molta fam i en canvi els ratolins gaudien de molta prosperitat, tanta que s'havien multiplicat excessivament i estaven molt grassos. En canvi els moixos anaven molt prims i eren dèbils. Ells mateixos es varen reunir per pensar com capturar els ratolins a fi d'engreixar-los.

Un moix vell i sabut agafà la paraula i proposà enganyar els ratolins mitjançant la pau i en una reunió al camp, però no a un lloc on hi hagués arbres perquè es podrien amagar, sinó a un lloc pla i sense vegetació i així no podrien fugir. Es varen entrevistar els dos caps i així ho acordaren per tal de fer les paus.

Però el cap dels ratolins, abans i pel que pogués ésser, ordenà a cada ratolí que en arribar al camp fessin devora cada un un foradís molt fons. I així ho feren.

Arribat el dia, de bon matí ja partí tota la tropa de ratolins cap al lloc assignat, i just arribats començaren a foradar. Més tard comparegué la guarda de moixos, els quals passaren a l'altra part sense deixar de mirar els grassos ratolins.

Una vegada situats al lloc, el cap dels moixos anà al cap dels ratolins a demanar-li si eren tots allà i avisà als seus que estassin preparats. En un moment donat el cap dels moixos, als quals ja els tenia avisats, els cridà dient: "Cap a ells, que no se n'escapi cap".

Aleshores el rei dels ratolins immediatament es girà i digué als seus súbdits: "Amics, cap al foradís". I en uns segons ja hi foren dedins; no se'n veia cap ni en quedava rastre.

Els moixos s'havien oblidat del proverbi somali que diu: "Tah hayow lagaa tab hayee" (Tu que ets llest, has de saber que qualseu és més llest encara).

Salomó

Cançons d'en Biel: entre gloses i poemes L'altra història de Montuïri o el dia que vaig conèixer en Pep "Comelles"

Devia ésser la hivernada del 52. L'equip de futbol de Montuïri acabava de pujar a primera regional. A mi, arribat poc temps abans del veïnat Llorito, aquell camp d'Es Revolt, envoltat d'una bardissa de fusta corcada que feia estelles cada vegada que la pilota hi rebotava, em semblava un estadi meravellós. Fins i tot contava amb orgull que per aturar la llenegadissa d'aquell trespòl d'argila hi havien escampat grava, que feia més emocionant i també més dolorosa qualsevol caiguda. Eren més o manco els temps en què un montuïrer, en Biel Suñer, arribà a jugar a primera divisió i fins i tot amb el València perdé front al Barcelona la final de la Copa, llavors anomenada *del Generalísimo*.

El Mallorca, crec que aleshores a segona divisió, tenia un equip filial que li deien "Recreativo Mallorca", entrenat aquells dies per un tal Pueyo, home que s'havia fet famós dins el món de l'esport balear per la seva coneguda duresa, quan jugant de defensa, practicava el futbol. Era una espècie de gall de brega, mascle "enxulat", fort i robust com un pi de ses Rotes. No callava per ningú i més d'una vegada havia enviat clients a la raconada de la plaça de Santa Eulàlia on s'hi trobava ja llavors "la Casa de Socorro".

El *Recreativo Mallorca* jugava els seus partits a l'actual Lluís Sitjar, abans

anomenat Es Fortí. Aquest camp, encara sense ampliar, era regular en tot el seu perímetre i des de l'alt de les tribunes, només treure el cap darrera la barana, es podia veure tot quan passava a l'ampla esplanada que l'enrevoltava.

Aquella llunyana hivernada arribà el dia en què el Montuïri havia de deixar el seu camp de grava per visitar el d'Es Fortí, sembrat de catifosa herba, per enfrontar-se al *Recreativo*. Aquest esdeveniment féu que un diumenge, no sé si el matí o l'horabaixa, en Tià Gomila, el més petit dels germans de Can Llull, i jo, reclutàssim un grapat d'amics del col·legi i ben mudats partíssim a veure com el nostre equip s'estrenava a Palma.

El partit ja feia temps que es jugava amb més o manco normalitat. Crec recordar que el Montuïri perdia per 1 a 2 o 0. Una entrada a en Biel Sampol, que malgrat ésser petit jugava de porter, el féu estavellar contra les xarxes de la porteria. Dues corregudes d'en Llorenç "Neo", que com a bon extrem sempre potejava la retxa blanca, foren aturades de mala manera, fent-lo anar de gambirot i donar unes quantes voltes de campana. En Pueyo, des de la seva banqueta encalientia els ànims.

Sense saber com, en un moment donat a la sortida d'un córner, el davanter centre del *Recreativo*, una espècie d'armari

amb potes, caigué tan llarg com era. En Llorenç "Queló" li havia arribat la mà, no precisament oberta, devers el clotell. I segons em contaren, hores després encara caçava mosques. Amb l'armariot estès, començà una batalla campal, que encara ara, tants anys després, record com si fos una pel·lícula. Tothom pegava. Uns es feien amos del mig del camp i corporativament repartien llenya, eren en Rafel Sampol, en Ballester, en Tomeu Reus, en Miquel Cardell, en Jaume "Tarric", en Guillem "Niu"... Altres, com en Rafel "Costa" o en Llorenç "Neo", ho donaven a "ses cames", procurant no fer-se massa enfora d'en Llorenç "Queló", que com a molí fariner, movia braços i cames fent prou lloc al costat seu. En Pere "Malherba", un moment que es féu enfora dels migcampistes, fou acorralat just davant meu per dos o tres contraris i puc assegurar que amb el millor estil pugilístic que record, els va mantenir a retxa. Puntuava amb l'esquerra i pegava amb la dreta, tal com féu anys més tard aquell negre anomenat Legrà.

En Biel Sampol, amb *rodilleres* fins a mitjan cuixa, no debades havien escampat grava en Es Revolt, i amb un jersei de coll pujat, que li arribava fins a les orelles, corria com un llagost camperol damunt aquella catifa verda i amb uns botes de metre i mig, deixava els *tacos* marcats a les ronyonades o anques dels qui es posaven al seu abast.

No record quin temps durà la baralla, emperò puc assegurar que quan acabà, les cames em tremolaven de valent.

Els vestidor de l'equip filial no estava baix la tribuna de preferent, sinó baix l'anomenada tribuna de sol, és a dir, just on, per fer-nos enfora dels mallorquinites, nosaltres ens havíem col·locat. Els jugadors del "Recreativo" es retiraren, doncs, per una boca de tribuna a poques passes de nosaltres. En Pueyo, que també havia botat al camp, es retardà un poc, encès encara per la brega, i se les tengué per uns minuts, no sé si amb la gent de la nostra banqueta o amb qualcú més. Mentrestant i per fer-nos un poc més enfora, pujàrem un parell d'escalons i ens recolzàrem a la barana superior de la tribuna, dominant, per tant, l'esplanada de darrera. Quan en Pueyo abandonà a la fi el camp i arribà a la dita esplanada, es topà just baix de nosaltres amb un grapat de montuïrers que l'esperaven. Eren els germans "Pubil", en Jaume

músic bar

Ca Na Poeta

Carrer Major núm. 7 • Telf. 64 65 29 • Montuïri

"Baco", en Joan des Forn, en Mateu de Meià i tal volta algun més que no record. Tots, d'una vintena d'anys, quasi dos metres i prop dels cent quilos, podien aturar un mul d'una braca'ta. En Pueyo, gall de brega fins a la mort, no s'acoquinà i els féu front. Ja vos podeu imaginar què passà! N'hi donaren més que una estora plena de pols! Tothom pegava, menys en Mateu de Meià, que sentint ja la vocació de notari, es limitava a donar fe i aguantava les gavardines i abrics dels que s'havien despullat els ventadors.

Tot això passà just baix de nosaltres. El públic mallorquinista que havia ocupat la tribuna de preferent no se n'adonà de res i els montuïrers pogueren fer la feina de bon grat.

Quan tengueren aquell ben blan, això no els dugué més de dos minuts, partien com si res i es mesclaren per aquells carrers de plantes baixes amb la gent que venia de l'altra tribuna. En Joan des Forn se'n recordà que tenia un cosí per allà prop i, sense girar-se darrera, s'encaminà a ca seva per esperar que passàs l'avalot.

De cop qualseu identificà en Jaume "Pubil" com a montuïrer i, encara que no sabien tot quan li havia passat a en Pueyo, només pel fet dels jugadors, li volien passar comptes. Tan bruta es posà la cosa que en Jaume hagué de donar-ho a les cames i prengué una escaleta d'un pis de per allà prop, on una madona compassiva el deixà entrar. Venturosament els altres pogueren posar-se esquena paret a la rebranca del portal i mantenien a retxa un bon grup d'exaltats. Quan més calenta estava la cosa, al fons del carrer aparegué una parella de "grisos", així eren anomenats els agents de la policia armada. En mig d'ells dos, un home endiumenjat de negre, capell posat, puro encès, pell morena i ullada de dolent. Era talment com si una seqüència de les pel·lícules de l'oest s'hagués trasplantat al barri del Fortí. Era en Pep "Comelles". Tal volta era prop d'aquella gresca o se n'havia assabentat, anau a saber com. Mitjançant la seva influència, reclutà aquells dos policies armats i fent-se passar ell mateix per inspector de la secreta o per un "gros" de la guàrdia civil, féu dispersar aquella gent, donant lloc a què en Jaume "Pubil", el seu germà i quants participaren en aquella feta, poguessin tornar sense més incidents al poble.

L'auditori que el passat 11 de febrer va acudir a escoltar la lectura de poesies d'Antoni Ferrando i Aina Ferrer romanien ben atent a la dissertació

Això és història, història de Montuïri. Tal com la record, l'he volguda contar. Tal volta m'han ballat alguns noms o alguna data. Amb l'ajuda d'alguns dels qui hi participaren he pogut fer memòria i guardant la distància d'aquests 48 anys, això és el fet que passà.

Aquell dia no vaig escriure cap cançó. La meua edat de bergantell no donava per a tant. Avui, quan he recordat la feta, em don compte que molts dels anomenats ja no hi són. Per a ells, en primer lloc, el meu record.

El darrer que se n'ha anat ha estat en Pep "Comelles". Amb tot el respecte que em mereix la seva humanitat i perquè re-

ra la seva mort hi càpiga una mitja rialla, recordant aquell llunyà 1952, li dedico aquesta glosa:

Fesomia de torero,
puro amb boca, i un perfil
que recordava el dos mil
aquell que lluu amb estil
el "mestre" Curro Romero.

Fores un poc Quixotero,
molt de Sanxo, i tant subtil;
fingint-te guàrdia civil
rescatades en "Pubil"
d'un trànsit molt punyetero.

*Biel Camps i Ferrer
Febrer 2000*

Ferreria Rafel Miralles

Més de 20 anys
treballant el ferro

Carr. Palma-Manacor s/n • Telf. 971 64 62 88 • Montuïri

Les nostres danses, símbol de la nostra identitat

Existeix una filosofia popular molt sucosa i condensada, que ha cristal·litzat en dits i axiomes que són un resum i font de saviesa: si no escoltau-ne sols uns quants, d'aquests aforismes normals i corrents, concernents al tema de l'alegria:

- Sense alegria, ni cel hi hauria.
- Més val un dia alegre amb un roegó de pa, que un dia trist amb faisà.
- Qui balla o canta, sos mals espanta.
- Més val un punt d'alegria, que una torre de diners...

I d'alegria venc a parlar-vos, tot i que sigui de gairell, perquè, per a mi, cançons i balls ens porten, més que més, un missatge d'alegria. Prou que sabem que hi ha cançons i danses que són expressió de plany i dolor. Però a mi, com a fill espiritual del "Joglar de l'alegria", Francesc d'Assís, plau-me accentuar el flanc lluminós de la música i de la dansa.

Les danses històriques del nostre país són de dues espècies:

a) unes més arcaïques o, si voleu, més primitives, com són el ball de *cossiers*, el ball de *cavallets*, el ball d'*àguiles*, i algun altre paral·lel o derivat;

b) l'altre gènere de danses és d'origen més proper i el constitueix la gran família de danses contemporànies (quant a la seva vigència) de procedència forana peninsular, que abraça els següents

balls: Jotes, mateixes, fandangos, boleros, copeos i diversos: danses totes elles de collita relativament recent, tot i que portin un solatge d'alguns segles de vigència, a les nostres illes.

Vull destacar dues dots privilegiades de les nostres danses, per tal d'estimular el vostre amor i passió per a elles. Les nostres danses són, més que més, expressió d'alegria i símbol d'identitat.

Si la dansa, generalment parlant, és expressió dels sentiments de la persona, però, dins la història, es presenta com a manifestació per excel·lència de festa i alegria. El significat primari i directe de la dansa és la comunicació, la jovialitat, l'aire fratern, la joia compartida. Per això la dansa és marcadament germanívola, jo diria franciscana. Aquesta alegria transparent i plàstica que transpuen les nostres danses no pot ser més que el resultat d'aquell ordre i proporció que Sant Agustí esmenta, com a constitutius de la bellesa musical.

Com a mallorquí, com artista, com a franciscà, sent el deure d'invitar-vos a deixar-vos seduir de l'embruix i perfum que destil·len les nostres danses: recordem si més no, les nostres *jotes*, explosives i gusporejants; les *mateixes* (són derivat i apèndix), recatades i cortesanes; els *fandangos*, senyorials i repolits; els *boleros*, festius i bullangosos (tan dife-

rents dels homònims de d'allà la mar); els *copeos*, enfellonits i llambrejants, i tants altres balls, saturats d'agudeses i estil nostrat. No hi ha cap dubte, la nostra dansa és la quinta essència de la joia i agradosia, de l'amistat i la plaent convivència.

Però em plau remarcar d'una manera particular una característica essencial de la nostra dansa: ella és un símbol de la nostra identitat. M'atreveixo a dir que, juntament amb la llengua, és l'ADN, el codi genètic del nostre poble.

Dins el salobrar amarg d'una societat que subhasta l'alegria a cops de matèria, les nostres danses davallin com una rosada gratuïta de bàlsam espiritual. Damunt les ales de les nostres danses, proclamem les glòries de la nostra terra, obrint a tots els homes nous espais d'alegria i d'esperança.

Antoni Martorell i Miralles

Extret del parlament pronunciat a l'olivar de Ca n'Amer d'Inca amb motiu de la presentació del disc "Danses Populares", dia 13 de maig de 1999.

FLOR DE MURTA

Plantes • Flors • Pinsos

Accessoris per a animals

Productes maneniment piscines

(Servei a domicili)

Montuïri • C/ Palma, 163 • Tlf. 971 64 65 90 - 61 72 27

centre
d'anàlisis
biològiques
s.a.

Anàlisis Clíniques

Antònia Sastre Barceló
Farmacèutica

Consulta: Dilluns, dimecres i
divendres: de 8'30 a 10 hores

Carrer l'Almoina, 49
Porreres
Tlf. 971 64 70 84

Assegurances: Adeslas, Asisa-Muface, Agrupació
Mútua, Axa-Mare Nostrum, Imeco-Caja Salut,
Groupama, L'Aliança Novomèdic...

S'ha dit que...

... **Pel camí de ses rotes** hi passen camions de tan gran tonatge que l'asfalt corr perill d'espenyar-se, ja que la capa és molt prima. Seria necessari controlar el pes. Ho demanen mols dels què hi passen.

☆

... **Alguns joves** es queixen a vegades de la intransigència dels polítics locals. Ells sabran per què.

☆

... **A mitjan mes** es va llegir a un diari que el pressupost municipal d'enguany seria molt més petit que el de l'any passat, que sols arribaria als 200 milions (el de l'any passat arribava als 315). En canvi per la casa de la vila, si és que ho digueren, ara ja pensen d'una altra manera. Diuen que degut a haver-se d'acabar de liquidar el "Pla Mirall" i altres obres, es tornarà inflar. Esperem que el pròxim mes ja se sàpiga amb certesa.

☆

... **A la corba d'Es Revolt** qualcú assegura que s'hi vol edificar un gran "súper". El fet cert és que una empresa ha demanat instal·lar-hi dues grans naus. Es tracta —han dit— de Novabina SL. Ara bé, permetrà l'actual Govern Balear construir-hi les edificacions que es pretenen? Permis per a això, hores d'ara, encara no se n'ha concedit.

☆

... **Davant les eleccions** generals del proper dia 12 per la vila no es respira el mateix clima de crispació ni de convulsió que per a les municipals, tot i que a qualcú li interessin ben fort. De totes maneres hi ha una certa intranquil·litat (per part d'alguns) i un desig que guanyin "els seus" (per part de tots).

☆

... **Ja hem de tornar** a anar a votar (deien uns altres, i afegien); si no han agradat els que hi ha, se n'han de votar uns altres, però de cada dia és més necessari que tothom vagi a votar. Així la democràcia es consolidarà i per ventura, entre tots, acabarem amb aquestes "bèsties" que han

confús el diàleg amb "so" anar a matar.

☆

... **La manca d'aigua**, a principis de març, ja inquieta a determinades persones. Tothom, evidentment hauria de preocupar i demostrar-ho amb fets, perquè si Es Pou del Rei no en dona abastament, encara tornarem enyorar pous i cisternes. A Ciutat de cada dia estan més inquiets. A Montuïri, encara no, però ...

☆

... **Els pagesos** (i això és ben cert) ja comencen a estar molt preocupats pel temps. Si no plou prest (diuen alguns) estan disposats a fer pregàries o demanar subvencions als polítics de Brussel·les. Esperem que no els enviïn una canastreta de les coletes que es fan per aquells indrets.

☆

... **A un s'ha dit que...** del mes passat hi havia una regla de tres on un polític sortia com a ics. Alguna gent del poble està intrigada per saber qui deu ésser aquest subjecte, perquè no pugui sortir el seu nom.

☆

... **Darrerament se celebren** unes festes com si fossin tradicionals del nostre poble, però que mai no s'havien fetes per aquí; com calçotades,

castelletts, etc. No valdria més que jugàssim a piola, a baldufes o a tella que son tradicionalment ben nostres?

☆

... **No podem entendre** que és allò que han perdut els nostres polítics per devers Cuba; perquè tot d'una que poden se'n van cap allà. (Aquests i aquells). No en sortirà cap que tenguí una idea més original i mos viatgi a un altre lloc encara que també li hàgim de pagar el viatge?

☆

... **El tractament** que donen els nins i nines des de petits als seus superiors no es creu que sigui d'allò més adequat. Per què ara tothom és de TU, els mestres, el rector, el metge...? Així no anam en lloc perquè el respecte és la premissa fonamental per a la convivència, per a l'educació i per aprendre a estar cadascú en el lloc que li pertoca.

En Xerrim

Area de servei Ses Jardines

Estació de Servei

Mini-Market • Rentat de cotxes

Bar Restaurant

Berenars • Cuina casolana

Carr. Palma-Manacor Km. 29'3 • Tlf. 971 64 61 46 • Montuïri

Els poetes en la seva intervenció

Vetlada poètica

Amb el suport d'un grup d'amics de la cultura i de la Comissió del 7è Centenari, sota el patrocini de l'Ajuntament, dia 11 vespre tengué lloc a la sala d'actes de la casa de la vila una vetlada poètica a la qual intervingueren i llegiren poemes propis, la poetessa Aina Ferrer Torrents i el poeta Antoni Vidal Ferrando.

Gent Gran

Moltes activitats ha duit a terme aquest passat més l'Associació de Gent Gran. Els dies 7, 14 i 21, conferències sobre el Regne de Mallorca, a Can Pieres; dia 20, dinar de companyonia amb assistència d'unes 175 persones, a Cas Carboner, i dia 24 excursió a Son Reus, on visitaren les instal·lacions de la incineradora i el seu funcionament.

Patronat de Música

Dia 19 el Patronat de Música celebrà l'Assemblea General Ordinària. D'ella cal al·ludir que el tresorer esmentà un superàvit econòmic de 47.576 pessetes; alguns membres responsables donaren compte de les activitats dutes a terme, com també es debateren un bon grapat de temes prou interessants, que els presents agraïren. Foren elegits nous membres de la Junta Directiva: Biel Miralles, Margalida Pizà i Antònia Arbona. Actualment l'Escola de Música compta amb uns 50 alumnes matriculats.

Sopar a benefici de la lluita contra el càncer

Més de 300 montuïrers participaren la nit del 25 al sopar organitzat per la Junta Local a benefici de la lluita contra el càncer, i encara haurien estat més si no s'haguessin esgotades les places. Va presidir Bernat Jaume Aguiló, membre de la Junta Provincial de l'Associació Contra el Càncer.

El dinar de la Gent Gran fou compartit per unes 175 persones

En el sopar a benefici de la lluita contra el càncer s'hi veien bastants cares juvenils

Super Montuïri

Extens assortit

Gran varietat de productes d'alimentació

Peix congelat • Carnisseria
Xarcuteria • Panaderia

Fruita i verdura • Begudes • Neteja

I TOTA LA NOVA GAMMA DE "LEADER PRICE"

Av/ Es Dau, s/n

Tlf. 971 64 67 60

Montuïri

COMMEMORACIÓ DELS 700 ANYS: 4t ITINERARI

Montuïri tira-a-tira: "Son Castanyer"

Feia poc que s'havien fet altres excursions. D'aquí que el 4t itinerari de Montuïri tira-a-tira, a Son Castanyer, a l'hora de partida sols fossin 20 els participants

A les 10 hores del diumenge 27 de febrer els 20 excursionistes estan reunits a la plaça del poble. Després de la foto de família emprendem la marxa. Són les deu i deu minuts.

A les deu quaranta estam davant Sa Potada del Dimoni i s'explica per què del curiós nom als porrerencs i ciutadans que ens honren amb la seva presència.

El metratge-itinerari ens dona les da-

des exactes i, tira-tira, anam complint la passejada. Els 600 metres de carretera nova de Manacor els hem coberts sense incidents i amb seguretat, i tornam trepitjar el segon tram de la carretera vella el poble citat i integrant de l'itinerari d'avui, ens ha suposat nostàlgia i risc quan caminàvem per una terreny estorat de branques de romeguer que el creuen transversalment dispostes a engolir-se el

nostre passat històric.

Anat el camí de Son Castanyer, recorregut els 200 metres de camí particular cap a la carretera de So'n Oms, ens hem trobat en un planell des d'on hem pogut contemplar una hermosa fondalada multicolor: l'ocre dels terrenys incultes, el gris d'un gruix de canyes altes, els rectangles verds obscurs dels pins vorejant-ho tot i la gran varietat de línies trencades d'albercoquers i pomeres pressentint la pròxima explosió primaveral.

A la dreta, Mianes; a l'esquerra, els pins sobre la partió dels termes municipals de Montuïri i Porreres. Més endavant, Mianetes d'en Molí d'Aigua... Recorregut el segon camí sense asfaltar de l'itinerari, arribam al safareig recobert de plàstic negre. Passam per la garriga i en un determinat moment ens trobam aproximadament a l'altura del Puig de Sant Miquel, cosa que ens permet tenir una visió ben curiosa del Puig, que ara no és de baix a dalt, sinó de tu a tu, per dir-ho d'alguna manera, mirant-nos respectivament als ulls.

A la trifurcació ens desviam un breu temps de l'itinerari i anam a contemplar el poble de Porreres des d'una altura adient. La vista és hermosa, però la brutor de deixalles, plàstics, ferralla i males olors, fa que abandonem prest el nostre observatori. A diferència dels romeguers, aquestes restes d'incivilització se'ns poden engolir el futur.

Passats els Sons Mirones arribam al Rafal Franc on hi ha la casa típica mallorquina de portal rodó i pallissa i portassa amb arcada d'ansa de paner. El lloc, tancat per tres costats, és acollidor. Sol o ombra segons el gust, i un foc al centre alegra la vista i indispensable per a les torrades. Dins una portassa ens hi esperaven les ensaïmades de darrers dies, i tot bo i abundant, obsequi de l'Ajuntament.

La sobretaula ha estat un dels temps més agradables d'aquest quart itinerari.

A les 15'30 h. sortíem cap a la vila i a les 16'22 minuts ens acomiadàvem els 20 participants a l'Avinguda d'Es Dau.

Un itinerari bell i interessant en sí, tan ben organitzat i dirigit per s'Esbart des Pla, tan oportunament atès per l'Ajuntament, com és que no suscita més participació entre els montuïrers? Qui ens transmetrà el passat? Qui ens prepararà el futur?

Taller mecànic Planxa i pintura

Constantino Ruiz González

C/ Ramon Llull, 46 • Tlf. 64 61 84 • Montuïri

Desacord sobre la instal·lació d'antenes de telefonia: Raons sanitàries i urbanístiques consellen un ajornament

Tant han proliferat els telèfons mòbils i tant es preveu que aquest avanç vagi en augment, que fins i tot dins el casc urbà del poble s'hi han instal·lat un grapat d'antenes de telefonia que alguns veïns han alçat la veu exposant els seriosos inconvenients pel que fa a l'estètica urbanística, però sobretot pel perjudici que poden provocar a la salut per la seva pol·lució.

Actualment no existeix cap normativa que prohibesqui la instal·lació d'aquestes antenes, i respecte a les quals, mentre uns diuen que la seva irradiació pot afectar la salut, altres afirmen que són innòcues, no perjudicials. En canvi, però, es dona el cas que institucions de prestigi, com certes universitats, o professors especialitzats en la matèria asseguren el contrari.

El fet cert és que aquestes empreses de telefonia s'aprofiten del moment, com és el cas succeït en el nostre poble. Des de l'Ajuntament s'ha donat via lliure perquè es faci el que vulgui, i ja tenim antenes que guaiten per damunt les façanes, i altres no tan espectaculars, però que sobrepassen les altures dels edificis.

Per altra part és molt possible que si el propietari d'un edifici nega el permís, qui no diu que després se'n vagin a una altra casa i aquesta ho autoritzi i després el perjudici encara no sia més gros?

Consta també que des de la UE (Unió Europea) i des de la OMS (Organització Mundial de la Salut) igualment es fan estudis per saber que passa dins els camps electromagnètics. De totes maneres és comprensible la preocupació i la intranquil·litat en què viuen les famílies domiciliades al costat d'aquestes antenes, sobretot per estar totalment desprotegides, i perquè hores d'ara encara no hi hagi una normativa que reguli la instal·lació d'aquestes antenes.

Per què —diuen— en lloc de col·locar-les dins el poble no s'instal·len a la part més elevada d'un dels puigs de les afores de la vila?

És cert, indubtablement, que aquestes antenes no són, ni de molt, com les nuclears, amb tant de perill d'irradiació magnètica, però, qui no diu que a la llar-

ga no contaminin l'atmosfera del seu entorn i sien causa de certes malalties? Mentrestant, però, ja les tenim aquí.

O. Arbona

Des de damunt Es Pujol es pot contemplar aquesta imatge. Altres antenes no es veuen des del carrer

Glosa

Pau i amistat

Al senyor Felip Munar
i a don Biel de Sabor
un consell els vull donar:
que els dos es donin la mà
i se demanin perdó.

Jo també en vull demanar
si algú vaig molestar
amb els arbres de Sabor.
No es bo ser contrariant;
no és cap competició;
si escriviu bé i elegant
tothom voldrà llegir-ho.

I Bona Pau, mentrestant,
quedaria molt millor;
per separat, endavant;
com a poeta o escriptor.

Antònia Adrover

INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES

Canvis tensió
Ampliacions i reformes
Instal·lacions en general
Aire condicionat (fred - calor)

Energia Solar
Fotovoltaica
Tèrmica
Alternadores

Son Picornell s/n - Montuïri - URGÈNCIES : 600 527 829

971 644 096

Bartomeu Fullana Gual "Galiana"

Enyora l'activitat del camp de mitjan segle passat i evoca les corregudes que feien per tenir un bon trast de venda a la plaça de Ciutat

Jubilat i un poc delicat de salut, li resulta agradable canviar impressions sobre les diverses feines que ha fet i eines que ha manejat durant anys. És com si tornàs al passat, reviuir-hi i respirar altra volta l'aroma de la terra humida que tantes vegades ha remogut amb els galivans i l'arada.

És una d'aquelles persones que han estimat la seva professió sense disitjar-ne cap altra. Per a ell el camp ha estat i continua essent la vida. L'ha cultivat amb els braços i el cervell. "Ha estat en es temps", com es diu vulgarment. Però aquesta terra ha estat generosa també amb ell. Tot quan recorda i conta és un cant a ella i un lament per no poder continuar treballant-la, degut a la seva edat. Hem trobat al llarg d'anteriors entrevistes, persones enamorades del camp; en Tomeu n'és una d'elles

– Un temps el camp era fred, calor i feina esgotadora a vegades, i sempre de sol a sol. El canvi ha estat espectacular. Actualment asseguts damunt el tractor, alguns protegits dels elements per una cabina de vidre, els nostres camps són una alta cosa i ofereixen una altra imatge. Molts no davallen tan sols a cavar les llobades o racons que deixen. Llavors cuidàvem més aquests detalls. El camp, avui, comparat amb un temps, és un passeig.

Així ens contesta en Bartomeu

Fullana Gual, un home del camp de tota la vida, quan li demanem la diferència de llavors a ara.

El nostre entrevistat va néixer el 28 d'agost de 1920. Foren cinc germans, per aquest ordre: Antònia, Miquel, Gabriel, Josep i Bartomeu. Es casà amb Catalina Amengual Socias l'any 1946. Ara és viudo. Té dos fills majors, casats: Biel i Tomeu. Tres néts i dues nètes. Aquesta és la seva fixa familiar.

– Feres el servei militar? –li preguntem–,

– Bono, i ben complet! En vaig fer sis anys i tres mesos.

– Anares al front de guerra?

– No. Quan em cridaren a files el Moviment havia acabat feia molt poc. Passà el següent:

Es retura un poc amb cara somrient, i continua.

– Em vaig incorporar amb els "quintos" del 41 i m'enviaren a Felanitx a fer la instrucció. Als 9 dies m'enviaren a ca nostra lliure del servei degut que tenia dos germans que també estaven incorporats. Nou mesos més tard un d'aquests dos germans, en Biel, es casà i altra volta em tornen mobilitzar. Jo era d'infanteria i vaig passar pel quarter del Carme i la Colònia de Campos per fer-hi l'instrucció. Quan feia més d'un més que estava a la Colònia, s'entrega un oficial i ens diu a tots: "Ala!, partiu cap a ca vostra i recolliu ràpidament les coses que hàgiu menester, el vespre embarcam cap a Eivissa, a tal hora tots al quarter del Carme". El vespre tots embarcàvem i el sendemà, al matí arribàvem a Eivissa. El panorama que contemplàrem a l'arribada no era molt divertit. Només vèiem allotjats, dones i homes vells. Havia començat la difícil i famosa "època dels anys quaranta". Em tocà, per cert, fer guàrdies a una presó on hi havia tancat en Clariana, aquell que havia estat apotecari de Montuïri els anys 1920. Vaig estar a Eivissa durant tres anys, fins que m'enviaren a Mallorca, destinat a Palma.

– On havies anat a escola, Tomeu?

– Com era costum, primer a Ca ses Monges; als set anys em passaren a classe damunt Can Llabor amb un bon mestre, don Bartomeu Mir Alemany.

– Molt de temps, amb don Bartomeu Mir?

– No; als 12 anys em llevaren d'escola i vaig començar a fer feina a fora vila.

– Com et pegà la nova vida del camp?

– Beníssim. En el camp sempre m'hi he sentit bé. Si pogués fer feina encara hi aniria.

– Quina feina era la que més t'agradava del camp?

Hotel Rural Es Figueral Nou
Es Pati de Montuïri
Restaurant

*Diligent servei
Amb totes les comoditats
Acurada atenció al client
Servei de noces i banquets*

Ctra. Montuïri - Sant Joan, Km. 0'7 • Tel.: 64 67 64 • Montuïri

– M'agradaven totes les feines del camp. Absolutament totes –és categòric–. Era una ocupació que no hagués canviat per res. Si pogués tornar començar la vida també tornaria cuidar-me del camp i el bestiar. És un treball canviant, varia segons les estacions de l'any. Estàs envoltat per la natura, que sempre és alegre. Tot quant t'enrevolta està ple de vida.

No hem estat capaços de fer-li dir quina feina era la que manco li agradava. És un apassionat del camp.

– Vares estar llogat en la teva joventut?

– No. Els meus pares tenien un lloquet dins ses Rotes, li dèiem sa Rota; uns centenars de metres més enllà del Coll de sa Grava. Sempre vaig fer feina a ca nostra. Això sí, en cas que sortís algun jornal també el feia. De nin, com molts, vaig anar a aplegar ametles a Son Comelles. Érem quatre o cinc al·lotets i guanyàvem 6 reals (1'50 pts.) diàries, fent feina de sol a sol i eixut, o sia no anàvem mantenguts. No perdiem el temps, ens espavilàvem. Avui no es coneix això.

– Què guanyaven els homes del camp a jornal en aquest temps?

– Crec que guanyaven de cinc a sis pessetes diàries de sol a sol, també eixut.

– En què us entreteníeu els diumenges d'al·lotet i en la teva joventut?

– Bona pregunta. No teníem la llibertat ni els mitjans de què disposen els joves d'avui. Durant l'hivern anàvem al cinema, que a mi m'agradava molt, encara era mut i l'entrada valia 6 cèntims (0'15 pts.) Els matins, si no teníem feina, en haver sortit de missa –tothom anava a missa– fèiem capseta dins la carnisseria. El futbol donava les primeres passes i record que a vegades anàvem a jugar al camp que hi havia a Sa Torre, devora Es Dau.

– Quina imatge perdura en tu dels cinemes muts del poble?

– Molt bons records. Tenc memòria encara d'un local, tant a Ca n'Aloi com a Can Sampol, ple d'al·lots i gent gran que fumava durant la projecció, i que arribava a fer-hi molta calor degut a la multitud que érem. Son temps i situacions que es recorden amb gust.

– Tornem als foraviles. Quan començaren a canviar els sistemes de feina del camp?

Es passa una mà per la cara pensant uns moments.

– Jo diria... que el canvi començà entre els anys 50 i 60. Començaren les batidores substituint les eres, llavors els tractors, més endavant les col·lectores feren acte de presència, i al llarg dels anys el nombre de màquines s'ha multiplicat.

– Un temps els treballadors del camp es fonamentaven sovint amb les fases de la lluna i certes dates determinades de l'any.

– Ah, sí! –ens diu– Els bons conradors, avui encara bastants, es guiaven per les fases de la lluna i certs dies de l'any també eren vitals per a algunes feines. El meu pare i molta gent començaven a sembrar el blat el dijous bo; el primer de febrer, el cigrons; per Sant Joan o Sant Pere havien acabat de segar, i per Sant Jaume, excepte alguna possessió, tothom havia acabat de batre.

– Quines aficions tenies?

– Fa tant de temps...! Bé, jo era aficionat a la caça, però no amb escopeta, no hagués estat capaç de matar un ase a vint passes. Caçava amb ca i fura. Anava molt per les terres de Son Comelles, prop de ca nostra. Et parl del temps del "Moviment".

– La gent, el nostre mode de ser, el caràcter, ha sofert canvis com el camp?

Mou el cap en silenci uns moments abans de contestar.

– Et diré –contesta a la fi–, un temps érem més senzills, sabíem que no ens

podíem allargar massa; les nostres aspiracions eren més modestes; avui és al revés, a vegades ens allargam més que el llençol.

– Fa uns moments hem anomenat la finca de Son Comelles, una de les darreres possessions del terme on hi vivien els senyors, els majorals i treballadors en cases i vivendes separades. Quin nombre de gent hi havia llavors?

– Jo mateix vaig anar a fer feina a Son Comelles, ajudava a sembrar i a altres feines. Hi havia bastant de personal. Hi vivien els senyors: don Pere Sanxo i donya Pepa Monedero, crec que ella nomia així; a més un germà i la mare de la senyora. Llavors hi havia els majorals. Els senyors tenien dues criades, a temporades, tres, un cuiner i un jardiner. Com que tenien cotxe, també tenien un xofer. De cinc a sis persones al servei dels senyors. Després algun missatge, un picapedrer de cap a cap d'any. Jornalers, també, durant tot l'any. Et parl del temps del "Moviment" o els anys voltants.

– Aquests senyors, vivien només de les tretes de Son Comelles?

– No ho sé. Ell era militar. Temps abans del que jo parl aquesta possessió era molt extensa, les seves terres s'allargaven fins prop del cementiri del nostre poble. He sentit dir que totes les Rotes eren seves. Son Comelles era de la senyora i veïnat hi havia Horteta, que era del senyor. Imagina't quina finca era. Les despeses devien esser considerables.

(Continua a la pàgina següent)

Manera
MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

**FABRICACIÓ
DE
BALUSTRADA**

Magatzem i Oficina:
Cart. Manacor, km. 28'5

Tlf. Magatzem: 64 67 44
" " : 64 60 95
" Particular : 64 61 73

07230 Montuiri (Mallorca)

(Ve de la pàgina anterior)

però les tretes també devien esser importants.

– Els darrers anys que et dedicares al camp, recordam que t'havies dedicat més a l'hort que als cereals. Per quin motiu, si es pot saber?

– És així –ens diu. Ja havíem passat la terra als fills i na Catalina, la meua dona, i jo ens dedicàrem a cultivar un poc d'hort i fer una mica de viatge com fan molts, per dur a la plaça de Palma i a altres pobles. Jo ja tenia una certa experiència perquè dins el "Moviment" i anys després i essent fadrí fèiem per vendre i ho dúiem a aquestes places. Eren uns altres temps en què lluitàvem per estalviar les escasses peces de quatre que circulaven. Les vegades que he hagut de fer carreres des de Sa Porta de Sant Antoni de Palma fins a la plaça!

– Podies esser un poc més explícit amb això de les carreres perquè els lectors es facin una idea?

Es posa a riure obertament abans de contestar.

– Avui fa rialles, llavors era una lluita per aconseguir el millor lloc de venda dels nostres productes davall les voltes de l'actual plaça Major, llavors del Mercat. A les tres del matí tots els qui dúiem a vendre ja érem a Can Monserrat "Pelós" o a Ca els "Escolans" per acabar de carregar el viatge. Amb el camió "a tope" de canastres, caixes, sacs, feixos

Els alumnes de 4t curs de les Escoles. N'és tutora Àgueda Palliser Truyol

de cebes... de tot, només quedava lliure la cabina. Davall tota aquest fardatge hi deixaven un lloquet on ens hi col·locàvem, no sé com, deu o dotze persones. Partíem; avui no haguéssim arribat al revolt d'en Comelles perquè la policia ens hauria aturat. Arribàvem a Palma i davant el Triquet ens amollaven, crec que l'expressió és correcta. El camió una hora més tard ens duia el gènere a la plaça. Partíem escapats, homes i dones, cap a la Porta de Sant Antoni, enfilant a la velleïtat que podíem, el carrer del

Sindicat. Imagina't l'espectacle. Un grup nombrós d'homes i dones de més de 60 anys, que llavors pareixíem de 80, alguns amb capell de palmes posat... quasi tots amb espadenyes, senalleta davall del braç on hi guaitaven les balances... digne de veure's. Els pocs ciutadans que circulaven s'aturaven i rient ens encoratjaven a arribar el primer. Una vegada a la plaça, l'havíem de travessar per arribar a les voltes. El grup, llengua defora, passava per davant altres trasts de venda, que ja s'obrien quan hi passàvem. Els carnisers, aquests també es divertien amb l'espectacle, pegant amb les ganivetes damunt les balances i animant-nos. Fins que arribàvem davall les voltes i preníem el lloc o trast que podíem. Era de veure. Algun no podia trencar alè. Això era un temps, avui, repetesc, fa rialles, però la necessitat fa fer coses.

El nostre entrevistat ha acabat el relat amb humor, però la seva cara ha romàs amb un deix de tristor. Eren anys difícils, no quedava més reme i que fer carreres pel carrer del Sindicat, per suportar els temps que vivien. Un quadre dramàtic. Segur que molts d'ells en silenci es bevien la humiliació que sentien durant la carrera.

Aquella època fou difícil i queda dins la memòria. Un retall del passat que quan se l'evoca de bell nou ens deixa un regust agredolç i persistent.

Els alumnes de 3r curs de les Escoles amb la tutora Jerònia Oliver Rotger

Miquel Martorell Arbona

La II Mostra Autònoma de Glosats

Dia 25 de març de 2000, a les 9 del vespre, al Teatre Municipal de Manacor, organitzada per l'Associació Cultural Canonge de Santa Cirga, celebrarem la II Mostra de Glosats, amb cantadors de Formentera, d'Eivissa, de Menorca i de Mallorca. Una mostra que vol ser un testimoni d'unes veus que no podem deixar de perdre; per això és tan important conèixer-les, sentir-les, viure-les i repetir-les o crear-ne de noves. Aquest any també comptarem amb la presència d'altres veus de cultures ben diferents a la nostra, però tanmateix amb el tarannà, els procediments i la finalitat com la que persegueixen els nostres glosadors: són els bertsolaris bascos i els troveros murcians.

Sentirem el cant suau i acompassat dels joventíssims bertsolaris: llurs cants melodiosos i tendres; no podrem entendre la lletra, però estam segurs que en copsarem el missatge. Tanmateix es tracta de "mostrar" que l'art de la improvisació és, o ha estat, una realitat viscuda en tots els pobles del món.

També sentirem un grup de troveros, acompanyats de la guitarra, que també improvisen. En l'escenari fan una "competència trovera": després d'una primera quinteta de presentació, se saluda el públic i entren d'eple en la controvèrsia, talment com ho fan els nostres glosadors:

El Minero: Saben en La Unión llamarte rey de la improvisación, y yo he venido a buscarte con la intención de arrancarte de tu corona un florón.

Marín: Si de rey calificarme los unionenses supieron con la intención de elogiarme, la gloria que ellos me dieron no podrás tu arrebatarme.

A vegades un trovero "dicta" a l'oïda del "cantaor" la cançó i aquest la canta en veu alta.

I per què les ànsies de revitalitzar aquest art dialèctic? A Mallorca, els bons glosadors de picat –no els glosadors de "camilla", que també n'hi ha, i molt bons-, els qui poden dur a terme un combat, es compten amb els dits de la mà: si no hi ha una embranzida renovadora, ja no serem a temps més que a la recordança històrica d'aquests personatges. L'agilitat i la destresa mentals, la ri-

quesa lèxica, la memòria... conformen els eixos bàsics de la improvisació; l'expressió oral és un component cabdal de la formació com a persones: ja tenim dos motius per no deixar perdre en l'oblit els combats de glosadors. En aquests moments, al País Base i Navarra, hi ha uns dos-cents bertsolaris que poden sortir en combat i gairebé tots han passat per la Universitat; és a dir, que aquella idea que teníem del glosador –gairebé idíl·lica i romàntica-, d'home que "no sabia lletra", d'home del camp, "no contaminat per la ciutat", no entra en els paràmetres que en comporten la salvació. Cal emplenar de nous fonaments, de noves idees, tot el món de la glosa; cal abandonar la dèria carrinclona i conservadora que els induïx a actuar; cal enfrontar-se a tots els temes amb una visió més crítica, més oberta, més "ciutadana", en el sentit d'àmbit de poder. I això és el que pretenem amb les mostres de la glosa.

No em sé estar de fer-vos avinent unes quantes gloses històriques de grans glosadors mallorquins. Són per emmarcar, per aprendre del seu joc en tots els sentits.

GLOSADA D'ES RAFAL PUDENT (1940)

A Càrrec d'en Calafat i es Senceller
Calafat: Aquest curro de Sencelles
 mai pa a voler ha menjat
 avui que ve convidat
 grata de desesperat
 ple de pois i de gadelles.

Capellà: Calafat de Son Servera
 te convendria callar
 que pories rebentar
 de pets i merda brusquera.
 Diu que jo duc fam enrera,
 l'haguéssiu vist per dinar:
 ha rovegat sa cuera,
 ha llepat sa greixonera:
 no s'ha fotut sa cuinera
 perquè ha pogut escapar.

Calafat: Quines paraules tan fines!
 qui en vol dir n'ha de sentir:
 sa seva dona em va dir
 que es matí ben dematí
 menja segó amb ses gallines.

A Son Comelles es conserva el cossi de fer bugada, a una raconada de la cuina

GLOSADA AL TEATRE PRINCIPAL DE FELANITX (1944)

A càrrec de Pere "Capellà", d'Algaida, i d'en Sebastià "Sostre", de Cas Concos

Sostre: Jesucrist Omnipotent
 molt poques de faltes fa,
 però quan te va crear
 a damunt tu va deixar
 de posar es coneixement.

Capellà: Ja ha piulat s'estornell,
 supòs que tots l'heu sentit;
 amb aquesta m'ha ferit
 entre sa carn i sa pell.
 Si voltros sabéssiu d'ell,
 que Déu li posà es cervell
 aferrat an es clotell:
 amb un més va ser podrit

Sostre: És es més beneit del món,
 pretén de ser desxondit.
 Sa dona que l'ha avorrit
 perquè diu qu'és maricon

Capellà: Ja s'ha despert s'animal,
 que bramula i pega roncós;
 té negre s'historial:
 li diven Tià Vidal,
 es més beneit de Cas Concos.

Sostre: Si es meu sebre s'embarulla
 pensa es teu que farà.
 Dins Algaida ningú hi ha
 que de tu no faci bulla:
 Capellà sense casulla,
 sols no arribes a escolà

Felip Munar i Munar
Vocal de l'Associació Cultural
Canonge de Santa Cirga

CANÇONS AMOROSES POPULARS DE MONTUÏRI - III

De desig

779

Aigordent, tabac i vi
i una bona carn grassa,
una al·lota rossa i guapa
i un bon llit per dormir-hi.

833

Cada dia dematí
don una uiada a la rosa;
no voldria que fos cosa
que altre l'hagués de coir.

873

Dellà sa porta des Moll
hi vaig pintar una estrella.
Oh, cara de meravella!
Jo us daria, qui no espenya,
deu mil 'ferrades p'es coll.

907

En passar pes teu carrer,
s'estel major m'il·lumina;
venturós és el que té
paraula amb tu, Catalina!

968

Jesús, i que tenc de set!
Me'n beuria una somada,
d'aquesta aigo regalada,
si tu la'm duies, Francesc.

1030

Jo voldria estar llogada
dins es lloc d'Alcúdia-Arrom
sense paga ni soldada,
només perquè vós hi sou.

1052

Madona d'es Pou, bon dia.
En Gel Terrigo és aquí
i diu que vos vol servir
a vos i a sa vostra fia.

1102

P'En Juan daria quatre
i p'En Tomeu un velló,
i a un altre que no dic
li daria lo millor.

1175

Ses pedres des teu portal
a mi em donen alegria;
voldria esser general
de sa teva companyia.

1212

Si mon bé no cau soldat,
una promesa faré:
a una Verge que sé
de jonois aniré
subaix de Sant Honorat.

1241

Tonina, pauma de Malta,
artillera de la mar!

Vós sou qui em podeu donar
més alegria que una altra.

1269

Un temps desitjava fer
un fiol amb s'estimat,
i ara que ja ho he lograt,
més clares vegades ve.

1300

Voldria tornar mussol
per devertir Na Maria;
d'es gust que ella passaria,
jo tendria un gran consol.

1315

"Vui és santa Catalina,
diada de mon amor;
vós tocau-li es coll, Senyor,
que no estigui pus fadrina.

Recopilació: Josep Oliver i Verd

Activitats de les persones majors

Aquest curs i per a persones majors, on hi participen especialment dones, es duen a terme amb notable assistència, dues activitats, com són les de macramé, els dimecres al vespre, amb la participació d'unes 30, i de punt mallorquí (a la foto) on n'hi acudeixen unes 20, els dilluns a primera hora de l'horabaixa

L'Almoina, 30

Tlf. 16 84 56

Porrreres

LA FOTO DE MITJAN SEGLE

Davant un canet
que lladrava

Un dia de primavera de 1948 es trobaven passejant aquests quatre joves montuïrers prop de l'estació davant un ca petit que no s'aturava de lladrar. Però ells ni s'immobilitzaven tan seriosos estaven a l'hora de tirar la foto. A més, com que era un diumenge anaven ben mudats, amb corbata i americana, tal com s'usava en aquells temps, i no estaven per embrutar-se ni manco fer corregudes. Eren en Pep "Fideurer", en Joan "Bello", en Pau "Pollo" i en Julià de s'Estació. Avui, els qui d'ells són vius, han canviat molt d'aspecte.

Dècada dels seixanta

1968: Inauguració del nou
Ajuntament

1967.- Novembre.- Dimarts, 7.- Avui s'ha dit el primer funeral davall dels porxos nous de l'Ajuntament per haver començat el nou enrajolat de l'església, ahir.

Dijous, 16.- Avui ha acabat l'enrajolat de la Parròquia. Hi ha hagut molts d'ajudants gratuïts. Ho han fet en quatre dies, prèvia la preparació. Dos dies en Miquel Xinet i dos en Toni Saldadet.

Desembre.- Dijous, 21.- Han beneït el nou altar major, el presbiteri i l'enrajolat. Han concelebrat el Canonge Sacanell en nom del senyor Bisbe, i els sacerdots fills de Montuïri. També s'ha estrenat el nou recinte pel cor al costat del presbiteri on va estar la capella de la Verge.

s'ha beneït el nou Ajuntament amb assistència del Sr. Governador.

1969.- Març.- Dimecres, 12.- Ha vengut l'arquitecte Gamundí per estudiar les obres de la reforma i canvi de capella del presbiteri.

Juliol.- Dijous, 10.- Avui ha fet fred i brusquejat.

Diumenge, 20.- He contemplat l'allunatge fins a les cinc i mitja de la matinada.

Agost.- Diumenge, 24.- Ha plogut i fet un dia de fred.

Octubre.- Dilluns, 13.- Avui, a la Parròquia, comencen les obres per traslladar la pila baptismal de la capella de davall l'escala del cor a la capella d'enfront.

de Resurrecció.- Per primera vegada en la història de Montuïri hi ha hagut música de bateria i guitarres elèctriques a l'ofici de l'encontre, que ha estat a les 9 de matí i abans era a les 7. Ha estat molt alegre i ha reflectit excepcionalment el moment d'alegria que hem de tenir els cristians per la Resurrecció del Redemptor. L'ha dirigida Baltasar Fiol Mayol "Putxo"; molt bé, per cert.

1972.- Desembre.- Divendres, 15.- He ingressat a la Policlínica Miramar per estar seriosament indisposat amb mes i mig de malaltia no diagnosticada.

1973.- Jerònia Verd Palou, casada amb el metge de Meià, escrigué a l'agenda: "Dia 24 de febrer morí el meu Joan a les onze i vint minuts de la nit. No tingué ni un moment d'agonia".

1968.- Gener.- Diumenge, 14.- Avui

1971.- Abril.- Diumenge, 11.- Pasqua

Traduc: Josep Oliver i Verd

Gabriel Arbona Arbona "Quelet"

Després de dues estades de 6 anys cadascuna a Amèrica, fou el caixer de la Caixa Rural i posteriorment batle de Montuïri

Entre el grapat de montuïrers que durant el primer quart del segle XX deixaren el poble amb la intenció d'anar a fer fortuna a Amèrica s'hi troba Gabriel Arbona Arbona, fill del matrimoni format per Miquel "Quelet" i Maria "Gallard".

En Gabriel, que havia nascut l'11 de febrer de 1895, com la majoria de nins de Montuïri, estudià les primeres lletres a Ca ses Monges i a l'escola del poble, però quan sols comptava 14 anys va abandonar la vila i prengué vaixell i partí cap a Bons Aires. Allà provà un parell d'oficis i féu diferents feines, però les coses no li anaren tan bé com ell suposava, i en tenir 20 anys tornà amb pocs doblers a Mallorca per complir el servei militar. Un servei, per cert, que fou molt curt, sols li va durar 28 dies i durant tot aquest temps va estar destinat a Cabrera. Després tornà a Montuïri a viure amb els seus pares. Ell tenia 21 anys i fou en aquells dies quan va conèixer na Joana Aina Verger "Escolana". S'enamoraren però la curolla de fer fortuna l'empengué a tornar-se'n cap a Amèrica, aquesta vegada a Nova York. I en aquesta gran ciutat es va tornar trobar desamparat, ja que en un principi no tenia feina ni ofici concret. Treballava on podia i d'allò que fos, tant és així que durant el cruu hivern de 1917 se'l pogué veure pels carrers novaiorquesos llevant neu congelada per aquells indrets. Tant és així que en certa ocasió en què ell escloscava neu feta gel, amb un picó, una vegada una esquerdà anà a caure damunt el pit d'una jove, davall el vestit; i aquesta, en correcte castellà, el va reprendre. Llavors dels dos somrigueren i intercanviaren paraules.

Foren freqüents les vegades que en Gabriel "Quelet" anà al port per contemplar l'arribada de vaixells; i allà hi passava hores i hores, i quan en veia un de bandera espanyola no hi cabia de goig; el seu cor s'eixamplava i els seus ulls no deixaven de mirar-lo per espai de molt de temps.

De totes maneres aquells primers mesos foren difícils i trists; i encara ho haurien estat més si no fos perquè va trobar

acolliment a la casa on vivia la família Cerdà "Badia", de Montuïri, si bé sols li donaven menjar i jeure i uns pocs doblers, els indispensables per poder agafar el "metro" o el que fos si es perdia. Ell aleshores començava a pensar que no podria tornar mai a Espanya, perquè no es veia en condicions de retornar tant com aquesta família feia per a ell.

Inesperadament, als 8 mesos d'estada a Nova York va trobar feina a un hotel d'ajudant de cuina, on al poc temps ja ascendia a cambrer. Allà, durant l'estiu, anava a servir al centre d'estiuieg "Saratoga", depenent del mateix hotel.

En aquells anys va aprendre un poc d'anglès i un bon dia tengué l'oportunitat de passar de cambrer al transatlàntic "Leviatori", que generalment recorria el trajecte Nova York, El Havre (Nord de França), Southampton (Sud d'Anglaterra). Però sols hi féu dos viatges, perquè en el tercer, després d'haver amarrat en el port d'El Havre i sense dir res, abandonà el transatlàntic, se'n anà cap a París i d'aquí a Barcelona, Palma i Montuïri. I ja no el tornaren veure més.

Mentrestant, a la vila, aquella incipient relació amorosa amb na Joana Aina "Escolana" va reviscolar; es féu formal i al poc temps ja pensaven en ca-

sar-se. Per altra part, en Gabriel, que havia retornat amb una petita fortuna, va poder comprar un solar, el de Can Serra, on posteriorment hi va edificar la casa que fa de cap de cantó amb la carretera de Sant Joan. I va romandre un bon casal, encara que temps després li varen substreure un tros del solar per fer carrer, el que va des del de Mestre Porcel fins a les escoles.

Encara va romandre un cert temps fadrí, ja que no es va casar fins als 32 anys. Aleshores disposava d'uns doblers i juntament amb un grup de persones del poble i recolzat pel vicari Munar, després de renovar la junta poeniaren la Caixa Rural de Montuïri; una entitat completament independent que es dedicava a guardar doblers dels impositors i a fer préstecs, però sols als socis. Ell era el caixer, si bé al poc temps va estar a punt de "quebrar", arrossegat pel Crèdit, que va "quebrar", de no haver estat per un amic que l'advertí i encara arribà a temps de dur-se'n els doblers que tenia dipositats en aquell banc.

El 12 de maig de 1927, uns 11 anys després d'haver conegut la seva promesa Joana Aina Verger Serra, es varen casar a l'església de Montuïri. Anar a fer feina a fora vila no era una ocupació que l'atregués, motiu pel qual quasi tot d'una es varen instal·lar en el cafè de Ca na Poeta i allà hi estigueren fins al 1936. Al costat del mateix cafè hi havia una habitació que servia de dependència de la Caixa Rural i així ell podia anar-hi sense deixar d'atendre el personal que hi havia en el cafè ni tan sols sortir al carrer. I a l'abril d'aquest 1936 el traspassaren i anaren a viure a la nova casa del carrer Ramon Llull. Aleshores ja tenien tres fills (Miquel, Maria i Sion) i en el nou domicili hi varen néixer els altres tres (Catalina, Gabriel i Bartomeu).

A principis d'aquell mateix 1936 la Caixa de Pensions, que un any abans s'havia instal·lat a Montuïri, féu gestions per fusionar-se amb ells. Vengué a Montuïri el fundador de la Caixa de Pensions, Francesc Moragues, qui esperava la resposta dins can Clar (on avui hi

ha l'entitat), però la contesta dels socis, després d'haver votat, fou negativa; possiblement per motius polítics. Més endavant, a l'octubre de 1939, es tornà insistir i es tornaren fer votacions. I ara sí, el resultat fou afirmatiu. En conseqüència en Gabriel va passar com empleat, interventor, de la Caixa de Pensions a Montuïri. Aleshores venia un empleat de Felanitx per ensenyar a portar la comptabilitat. I fou en aquells moments quan el nostre ressenyat va considerar que ja no faria més de pagès i va vendre bístia, carro i dos trossos de terra.

Un altre aspecte que finalment cal considerar de la vida d'en Gabriel és el temps que fou batle de Montuïri, el període comprès entre el 16 de desembre de 1943 i el 27 de setembre de 1945. Al parer ell no desitjava ésser batle, i més estant a La Caixa. Però una disposició del governador li ho va exigir. Va substituir Pau Servera Munar. Es pot dir que en Gabriel es va limitar a complir l'expedient. Eren aquells anys de postguerra, d'escassetat, d'entrega de blat... i els governants en general eren mal vistos. Quan encara no feia dos anys, el governador acceptava la seva dimissió i el 27-9-45 accidentalment es feia càrrec de l'alcaldia el primer tinent de batle, Bartomeu Rossinyol Cerdà, per espai de 4 mesos. Del temps d'actuació de batle cal esmentar l'intent de construir una nova casa de la vila, la neteja de torrents, l'ampliació de fosses i criptes en el cementiri, els ajuts als al·lots del Front de Joventuts per poder anar a campaments, la deixada dels vestits dels cossiers a la secció femenina de Falange, el projecte d'urbanització de la zona nord (carrer Ramon Llull, davant les escoles i cap al cementiri) i poques coses més destacables.

Al parer en Gabriel va accedir a l'alcaldia pressionat i quasi amenaçat pel governador. I amb poca il·lusió. I finalment cal esmentar que no es feu ric amb els guanys de la Caixa Rural, ja que, segons estava regulat, si hi havia superàvit s'havia d'invertir en millores pel al poble. Com així fou: es va construir l'escalonada principal del Puig, la que dona a les cel·les i menjador.

Va continuar d'empleat a La Caixa i dedicat a la família fins el 3 d'agost de 1956, que fou quan va morir; bastant abans que li arribàs el moment de la jubilació. Sols tenia 61 anys.

O. Arbona

IX Concurs Conte Curt Sant Bartomeu i V Concurs Juvenil 2000

L'Ajuntament de Montuïri, la Correduria d'Assegurances Gomila i la revista *Bona Pau* convoquen un concurs públic per a la concessió dels Premis Literaris.

1- Premis per al **IX Concurs**: a) Un primer premi de 120.000 pessetes patrocinat per la Correduria d'Assegurances Gomila, b) un segon premi de 75.000 pessetes donat per l'Ajuntament de Montuïri, c) un tercer premi de 50.000 pessetes també donat per l'Ajuntament de Montuïri.

2- Premis per al **V Concurs Juvenil** (menors de 25 anys): 1er 30.000 pessetes, 2on 20.000 pessetes i 3er 10.000 pessetes.

3- Cada autor sols podrà concórrer amb una sola obra que serà inèdita, d'un conte curt escrit en llengua catalana. Es presentarà original i quatre còpies escrites a màquina o ordinador a una sola cara, figurant en el principi o a la coberta el títol de l'obra, la qual tindrà una extensió que oscil·larà entre cinc i deu folis. Es firmarà amb pseudònim, si bé dins un sobre petit, tancat i adherit a l'obra literària s'inclourà un escrit amb les dades personals, com són: nom, adreça, DNI, edat, professió, telèfon. A l'exterior hi figurarà el lema o pseudònim.

4- El termini per a presentar originals conclourà el proper 28 de juliol de 2000. S'enviaran o entregaran a les oficines de l'Ajuntament de Montuïri fent constar que són per al Concurs de Conte Curt o per al Concurs Juvenil. El veredict del jurat, que serà inapel·lable, es farà públic la nit del 15 d'agost de 2000 en el mateix acte en què es pronunciarà el pregó de festes. I tot seguit s'efectuarà el lliurament de premis.

5- Les obres guanyadores passaran a ser propietat de les entitats convocants, les quals es reserven el dret de publicar-les.

Montuïri, març de 2000

Restaurant

PUIG DE SANT MIQUEL

**Cuina mallorquina
Forn de llenya**

Ctra. de Manacor, km. 31 • Tlf. 64 63 14 • Montuïri

Poema

El pedal de la vida

Quan escoltis el renou de les bicicletes
dins l'interior d'un record,
cercaràs la llum dels efectes
entre dues voreres mai no esborrades.
T'acompanyaran l'oratge de fonoll banyat
i una retxa de sol dormida
entre la llenya i la portassa.
Veuràs eixugar poc a poc
la fúria rodada dels pedals
si un clot desbarata la direcció que tu vols.
Vaivé inesperat d'un mapa no endevinat.
Creuràs buit el teu devora i que es va buidant
el paner color d'anou dels trajectes que t'importen.
Trencarà un vent contrari les ànsies dolces
d'un sementer que va cap al desert.

Mes, sempre trobaràs una senalleta teba
a l'altre costat amb l'ansa cordada
en el fil del coratge que tu més desitgis.
Perquè només estam sols quan no estimam
i per un amor tornam a un altre amor.
T'inquietaràs si es torben les caderneres
a llançar carícies al coll prim del guaret
des de l'alè florit d'una pomera que varia
com tu mateix a vegades.
Talment com una gota de rosada es desfà
pel goig amb què les papallones unten les
calcigues

de la proximitat de la seda,
o ronda fugitiu el fum entre les teulades
de la tardor,
així desapareixerà la teva por.
Desfermaràs la vista a la llarga innocència
dels sembrats que no ignoren la sinceritat
que completa el teu front.
T'aturaràs l'estona d'una respiració
per contemplar com delicada
cau l'ombra dels albons sobre la barrera tancada.
I toparàs amb la fresca del capvespre,
botzina frisona que t'espavilarà.

Arribaràs a la vila amb l'emoció d'una estrena.
De reüll davallaràs el flaïre a penes nascut
dels cossiols regats i un corral suau
compartirà amb tu i les abelles, la llimonera.
Solcaràs una pausa:
res no entendre's mai del tot,
però et sostindrà el braó de la il·lusió,
el somni de qui aprèn a esperar.
Amollaràs el manillar i reposat
t'arrambaràs a l'atapeïda paret,
unes miques de pols jauran ran del temps
que anella l'amplitud de les hores viscudes.
Demà el gaiato les espitarà amb les voltes sàvies
que sols deixen les ginyes de l'experiència.

Mai no és tard per descobrir
el sublim depòsit del cor!
A qualsevol punt del viatge
et vendrà de nou una drecera de vida
i es distingirà un ramell i una quimera
al caire pacient d'un portal que et convida a

entrar.
El teu present recobrarà el seient invisible
del futur.

Dels bassots les rodes xuclaran l'aigua
com una promesa escrita en terra.
Un quadern de batecs la brodarà
amb un motiu d'amor per a qualcú,
mentre el pedal de la vida
continuarà girant.

Lluís Servera Sitjar

La carretera de Manacor podria ser ampliada

"No són necessàries autopistes, basta millorar la carretera actual, introduint trams concrets amb quatre carrils i mitjana, i millora d'accessos i rondes als pobles", va dir l'actual Conseller d'OP, Josep Antoni Ferrer, proposant així una solució per a la carretera de Manacor. Aquesta carretera, que suporta 33.000 vehicles cada hora, quedaria decongestionada i a més s'hi podrien construir accessos controlats.

Aquesta és l'única solució: quatre carrils i millora d'entrades.

OMEGA

Cindy Crawford's choice

New Constellation

OMEGA
The sign of excellence

Joyeria Fermin

Els conills han pelat soques de vinya i altres arbres pels Son Vaquers

Aquestes passades setmanes fou notícia el dany que han causat els conills de camp als conreus en general.

El cas és, però, que si bé sempre hi havia llocs on els conills feien tala, no n'havien fet tanta com ha estatenguany a Sant Joan i que han arribat fins al terme dels pobles del seu voltant: Montuïri, Vilafranca, Sineu, Petra.

Pel temps en què ens trobam, l'acabament de la temporada de caça, sembla el fet un poc insòlit, ja que els caçadors per poder gaudir de la natura, agafar l'escopeta, cans i divertir-se caçant hi ha d'haver caça, ja siguin perdius, tortes, cegues, llebres, conills i altres animals per practicar l'esport cinegètic. Ara, dins el mes de febrer, pràcticament només hi toca haver els conills més astuts que han pogut esquivar els cans i l'escopeta.

Enguany però, els conills per l'entorn abans esmentat, a l'acabament de la temporada de caça se n'han salvat molts. Han resistit les malalties, han fugit dels caçadors i han fet molt de malfraig a les pastures, cereals que comencen a brullar; si no han protegit amb reixeta de ferro el arbres joves els han pelats, causant un gran dany als propietaris i sembla no hi ha altre remei que mirar de caçar els conills amb els mètodes que sigui per així exterminar-los o almenys reduir considerablement la seva població.

Per allà on més mal han causat ha estat pels voltants del Santuari de la Consolació, a la finca Son Juny de Sant Joan. Ja tirant cap a Montuïri per Son Costa, s'Almudaina des Notari, i pels Sons Vaquers. A Cas Capità de l'amo en Jaume li han pelat com una vintena de pereres amb la soca d'un gruix com a d'uns trenta cm de diàmetre i això que les tenia amb la soca protegida amb reixeta fins a uns tres pams de la terra, així i tot per sobre la protecció els conills ha pelat tot el voltant. A Can Caparrot he vist figueres joves d'uns 10 any amb la soca pelada a més d'uns quants ceps. A Son Vaquer fins i tot hi ha figueres velles amb la soca pelada.

Pel que fa a les pastures i sembrats passa que el conills es mengen allò millor i que els agrada més que és el gra quan comença a brullar; el mal és que allò sembrat i menjat roman en terra res-

pecte d'altres males herbes que no agraden als conills; aquestes prenen força i el sembrat es troba estrangulat. A un redol vaig poder veure com les ortigues, calcigues, vinagrella, margalides i altres herbes han ofegat el tendre sembrat menjat pels rosegadors.

Per evitar que no facin més mal la Conselleria d'Agricultura i la de Medi Ambient han hagut d'actuar allargant el temps hàbil de caça i autoritzar caçar emprant mètodes prohibits com és fer-ho amb fura i sendera.

Aquesta mesura m'ha semblat dràstica, ja que s'espolia una fauna natural com és el conill de camp. Segons diuen pagesos i caçadors si els conills han causat destrossa ha estat perquè,enguany, amb la sequera de la passada tardor, hi ha hagut poca herba espontània, no s'han pogut sembrar pastures primerenques. No trobant verdesca s'han vist obligats a menjar herba seca, palles, grans de cereals i llegums que han romàs al sòl després de la recollida.

Tenint tals aliments poc contingut d'aigua, els animalets tenen set, però havent plogut poc no troben bassots i com que l'herba tendre té un alt contingut d'aigua, la set fa que cerquin els brullols tendres. Per altre costat, quan comença a néixer és tant curt que cada conill necessita menjar-se un bon redol i això és el que ha passat enguany, afegint l'estar prohibit caçar amb fura i si hi ha molts amagatalls, aquests sistema és l'únic per agafar-los.

Personalment consider que en lloc d'haver-se de botar la llei de caça com és eliminar amb els mètodes que siguin s'haurien d'haver estudiat altres mesures. Cert és que s'ha donat perjudici però el cap i la fi només hi ha hagut uns focus per les contrades abans esmentades.

Per posar-hi remei, pens, que per part de la Consellera i de medi Ambient amb col·laboració amb les societats de caçadors i sindicats pagesos s'hauria de trobar un sistema de pagar el perjudici als afectats i procurar que els conills trobin menjar i aigua. Podria ésser per baldanes de garrigues, de voreres, prop dels seus refugis dur-hi alfals verd, farratges, herbes i instal·lar abeuradors i respectar la temporada de veda. El temps de veda

Un dels ceps de la vinya de Pere Gallard, a Son Vaquer, on es pot destriar el dany rebut pels conills, malgrat hi hagi una protecció

està perquè la caça es reproduceixi dins el seu entorn natural i d'aquesta manera en tornar venir el temps de caça els caçadors puguin divertir-se.

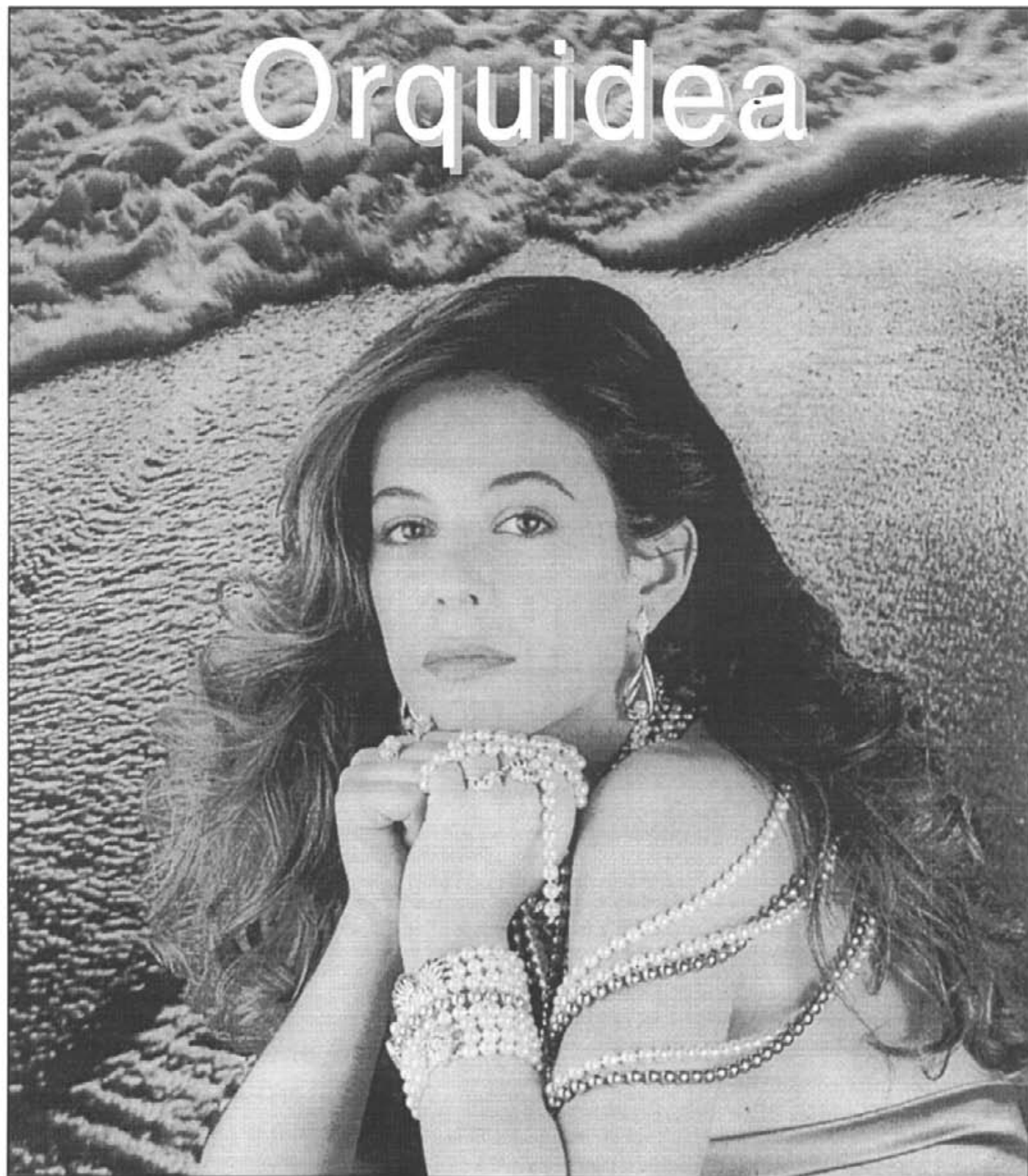
Pel que sembla amb les caçades que s'han fet aquestes passades setmanes se n'han eliminats molts i els sembrats afectats poden tornar emprendre el seu normal creixement. Però per això es necessiten pluges i aquest febrer fins ara no va d'aigua. Segons en Joan Barceló, el conegut mallorquí home del temps, en una de les seves dites ens digué: Si plou pel febrer tot va bé, però sembla l'anticicló s'ha situat damunt el mediterrani i li costa anar-se'n. Si ploqués el sembrat menjat del conills es recuperaria. Tant de bo quan aquest escrit surti publicat hagi plogut.

Sion Nicolau

Curiositat

A Montuïri sols figuren empadronades tres persones que celebren el seu aniversari una vegada cada quatre anys, per haver nascut dia 29 de febrer. No hi ha cap home. Elles són Sebatiana Ribas Cerdà "Xorri", Francesca Rigo Barceló "Diego" i Antònia Jiménez Sánchez "de Can Eugènia". Naturalment enguany haurà estat un dels anys que hauran pogut rebre felicitacions i celebrar-ho.

Orquidea

Perlas
Orquidea®

CAPELLANS - IV

De Son Collell, Fraret, Xigala i altres vicaris

11 - CAPELLÀ DE SON COLLELL

Antoni Jordà Miralles. Va néixer dia 16 d'agost de 1858. Fou ordenat prevere dia 10 de març de 1883. I des de 1886 fou vicari d'Ariany fins que vengué de vicari de Montuiri dia 31 d'agost de 1895. Va exercir aquí fins a la seva mort, dia 7 d'agost de 1908.

Durant el seu vicariat fou un home pacífic dedicat a la seva missió sacerdotal. A la seva mort els seus béns passaren a la família pròpia.

12 - DON BERNAT FRARET

Bernat Verger Ribas. Entre d'altres pertinences era propietari del Molí des Fraret, avui restaurat i recuperat pel poble. Home molt senzill i bona persona. La seva missa durava cinc quarts (altres capellans la deien en deu minuts) i generalment la celebrava a Ca ses Monges.

Quan celebrava missa a Son Coll, el propietari, don Pep Cladera, feia posar una cadira per a l'escolanet. Un temps

ho va esser el seu fill, però una vegada grandet el substituï en Guillem de Son Coll, els genolls del qual han agraït sempre això de sa cadira.

Per altra part, don Bernat era molt polític i conservador i anava a votar amb el seu germà, que era metge. En aquell temps era l'únic capellà que anava a votar. Per això els del partit lliberal li feren aquesta cançó que entonaven amb música de cantar panades:

El pare Bernat Fraret
com se n'anava a votar
sa vergonya va deixar
dins es calaix des bufet.

Havia nascut el 15 de setembre de 1874; ordenat prevere el 24 de setembre de 1904. Morí a Porreres dia 16 d'agost de 1954.

13 - CAPELLÀ XIGALA

Joan Cloquell Mateu. Va néixer a Montuiri el 1870 i va estudiar la carrera sacerdotal al seminari de Palma juntament amb el seu germà Sion. Ambdós emigraren a Amèrica, al Perú. L'anticlericalisme del país desencadenà una persecució religiosa que afectà els dos germans Cloquell. Don Joan en guardà sempre una pistola platejada que allà li era necessària per a la defensa personal. Don Sion en tornà malalt, trastornat, a Mallorca. A Palma l'hagueren d'internar a un pavelló que la diòcesi tenia destinats per als sacerdots, on morí. Don Joan era home molt recte, però independent. Retornat d'Amèrica devers el 1920 digué a Don Gori que no li menàs feines, si bé ell celebrava diàriament la missa, encara que no volia confessar. Després de missa preguntava als escolanets:

— Voleu una peça grossa o petita? I donava la peça diferent a la que havien demanat els nins. Naturalment els escolanets aprenueren el joc tot d'una i a diari es feien amb la peça grossa.

Administrava i vivia de la seva hisenda. Cada any feia un porc gras per a la seva germana Josepa, monja a Campos. Cada any, també, gastava els interessos sobrants per fer una millora a les seves propietats.

Es va fer construir la casa del carrer d'Es Pujol, tan interessant arquitectòni-

Joan Cloquell, es Capellà "Xigala"

cament. Tenia cotxe, un Citroën, i xofer, en Gaspar Serra. Es deia que don Joan volia deixar-li el cotxe i dues mil pesetes, però en la condició que en Gaspar havia de sortir de la parròquia, és a dir, confessar i combregar per Pasqua. En Gaspar era d'altres idees i no acceptà.

De fet, malgrat certes dificultats per causa del vot de pobresa de la germana monja, na Josepa va esser hereva. Les monges se'n dugueren a Campos tots els mobles i el que deien "el museu", col·lecció d'objectes interessants de don Joan, valorada en 40.000 duros d'aquell temps, segons la vox populi. La casa va esser venuda i adquirida per la família Darreta.

A més, ve fer tres llegats: un per Jaume "Xigala"; un altre a favor d'en Pere "Saladet", el forner, i un tercer a benefici de madò Tomassa, la dona que el va cuidar. Al fill d'aquesta, en Biel, li pagà les classes particulars amb el vicari Munar. Es capellà "Xigala" va morir el 1927.

14 - ALTRES VICARIS

A la darrereria d'aquesta primera meitat del segle XX, tres capellans vengueren a Montuiri, dels quals la revista Bona Pau ja n'ha parlat en altres ocasions. Ells varen actuar de vicaris aquí els anys que figuren tot seguit: "Es vicari Quelò", **Joan Josep Miralles i Company** (1943-1986), **Josep Estelrich Costa** (1945-1948) i **Bernat Martorell Nicolau** (1948-1951, de vicari, i 1951-1955, de rector).

Sa veu de sa memòria

**confio en
nòmina viva**

**mes a mes,
més avantatges...**

per als meus

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

Gent de confiança

Marc Solier Costa, subcampió de Mallorca de cross

L'equip de I Preferent, embalat cap a la III divisió

L'equip de juvenils a l'actual temporada no arriba a ressorgir

El Montuiri cadet, el passat febrer va empatar un partit i en perdé dos

Històric resultat:
Montuiri, 7
Murec, 0

Tres factors destaquen a la informació esportiva del mes de febrer. L'alumne de segon curs de primària del col·legi públic, Marc Solier Costa, s'ha proclamat subcampió de Mallorca de cross a la final celebrada al circuit Ibanat de Can Picafort, el dissabte 12 de febrer davant dels millors atletes de la seva categoria.

El Montuiri de I Preferent va embalat cap a la III divisió. Lidera en solitari i amb sis punts de diferència sobre el segon classificat el Sóller amb qui el golaveratge directe està igualat (empats en es Revolt i a Can Malloí). Els excel·lents resultats del primer equip al mes de març contrasten amb el mal moment que travessa l'esport base que ha registrat nombroses derrotes, algunes ben fortes. Els grans -que han guanyat els quatre partits i han marcat 18 gols- aconseguirien una victòria històrica davant l'històric Murec per 7-0.

Finalment, els equips benjamins i alevis escolars de bàsquet han disputat la diada corresponent al mes de febrer. Uns i altres han obtingut les dues victòries en els dos partits disputats, tal com ha passat en tots a totes les jornades celebrades aquest curs 1999-00.

RESULTATS DEL MES DE FEBRER

Els resultats dels equips montuïrers registrats el mes passat han estat els següents:

FUTBOL I Preferent

S'Horta, 1 - Montuiri, 6
Montuiri, 4 - Montaura, 2
La Victòria, 0 - Montuiri, 1
Montuiri, 7 - Murec, 0

III regional

Montuiri, 1 - Felanitx, 0

Cafè Can Pieres

Nova direcció

Pl. Major, 2

Tlf. 971 64 64 60

Montuiri

Regularitat absoluta en els equips escolars

Juvenils

Santa Maria, 4 - Montuïri, 1
Montuïri, 4 - Port de Pollença, 1
Montuïri, 1 - Vilafranca, 1

Cadets

Montuïri, 2 - Cardassar, 2
Petra, 9 - Montuïri, 0
Montuïri, 1 - Felanitx, 2

Infantils

At. Manacor, 4 - Montuïri, 0
Algaida, 8 - Montuïri, 2

Alevins

Montuïri, 1 - Xilvar, 7
Can Picafort, 11 - Montuïri, 0
Montuïri, 6 - Verge de Lluc, 0
Porciúncula, 1 - Montuïri, 1

Benjamins futbol-7

Mariense, 2 - Montuïri, 7
Montuïri, 4 - Petra, 5
At Escolar, 1 - Montuïri, 2

Futbol-7 sènior II

R. Ferrer B, 2 - Ca Na Poeta, 0
Son Servera, 5 - Ca Na Poeta, 6
Ca Na Poeta, 6 - Son Ferrer, 4

BÀSQUET FEMENÍ

Séniors

U. Felanitx, 35 - Montuïri, 51
Montuïri, 55 - Binissalem, 46
Santa Mònica, 63 - Montuïri, 43
Montuïri, 56 - Campanet, 16

Júnior

Campos, 50 - Montuïri, 36
Montuïri, 28 - J. Mariana de Sòller, 48
MGG St. Llorenç, 48 - Montuïri, 41

Cadets

Montuïri, 30 - Port de Pollença, 28
J. Mariana de Sòller, 22 - Montuïri, 27
Montuïri, 60 - C. Pollença, 24

Infantils

Hispania, 21 - Montuïri, 47
Montuïri, 21 - Cide, 45
Pla de Na Tesa, 42 - Montuïri, 26
Montuïri, 34 - Sant Josep, A, 44

Minibàsquet

Sant Josep A, 46 - Montuïri, 19
Montuïri, 40 - Pla de Na Tesa, 14
Montuïri, 58 - MGG Sant Llorenç, 16

Aleví escolar

Montuïri, 51 - Porreres, 12
Montuïri, 33 - Santa Eugènia, 13

Benjamí escolar

Montuïri, 24 - Porreres, 4
Montuïri, 31 - Petra, 10

Cadet bàsquet femení: pel febrer, tres partits, tres victòries

Les nines de mini-bàsquet aleví el mes passat guanyaren dos dels tres partits disputats

Seguridad y Limpiezas, S.A.

Gremio de Albañiles, 14

Tlfs. 29 50 92 - 29 50 66 - 20 63 11
Pol. Son Castelló 07009 Palma de Mallorca

Campanya contra la fam

A la col·lecta de la campanya contra la fam del passat febrer es recolliren 107.560 pessetes. Gràcies a tots quants han contribuït a eradicar amb la seva aportació aquesta lacra mundial.

Consell Parroquial

El passat 28 de febrer amb la presència del Vicari Episcopal es va constituir el nou Consell de Pastoral Parroquial. Va quedar de la següent manera:

• **Grups de la Parròquia:** *Acció Social:* Antònia Mayol "Caragola".

Un capellà ha de ser:

El mes de març és tradicionalment el mes dedicat al Seminari i a les vocacions sacerdotals. Per aquest motiu convidam a reflexionar sobre la importància de les vocacions i el fet de consagrar-se al Senyor mitjançant la tasca de capellà per servir als germans des dels valors de l'Evangeli. Vet aquí uns fragments prou interessants.

Molt gran i alhora molt petit d'esperit noble com si dugués sang reial i senzill com un camperol.

Heroi per haver tromfat de si mateix i home que ha arribat a lluitar amb Déu.

Font inesgotable de santedat i pecador perdonat per Déu.

Senyor dels seus propis desitjos i servidor dels qui dubten.

Mai doblegat davant els poderosos i s'inclina, en canvi, davant els petits i és dòcil deixeble del seu Mestre.

Captaire de mans suplicants i missatger que reparteix or a mans plenes, militant amorós a la lluita i tendre a la capçalera del malalt.

Àncià per la prudència dels seus consells i nin per la seva confiança en els altres.

Fet per a l'alegria i acostumat al sofriment.

Estrany a tota enveja, transparent en els seus pensaments.

Sincer en les paraules, amic de la pau, enemic de la peresa, segur de si mateix.

"Completament distint de jo mateix", comenta humilment el cronista.

(D'un manuscrit medieval trobat a Salzburg).

Catequesi d'infants: Catalina Pizà.
Catequesi de joves: Joan Cerdà "Ferrerico".
Economia: Gabriel Miralles "Xocolater".

• **Representants de la comunitat cristiana:** No hi va haver candidats per esser elegits a les eleccions del passat 30 de gener, quedant així aquest lloc vacant.

• **Designat:** Joan Gomila "Canet".

Que Déu doni encert al nou equip del Consell Parroquial.

Baptismes comunitaris

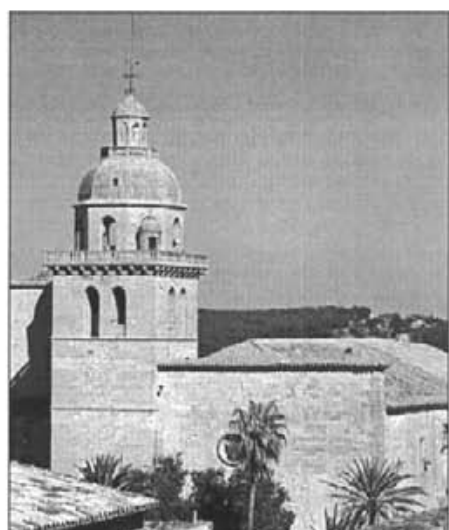
El primer diumenge de març, dia 5 horabaixa, podran rebre el baptisme els infants, els pares els quals prèviament hagin avisat a la rectoria.

Activitats quaresmals

• Dimecres, dia 8, a les 20h celebració del Dimecres de Cendra a la Parròquia.

• Dimecres, dia 15, a les 21h, xerrada quaresmal a Algaida.

• Exercicis espirituals per a tots. Els dies 17 vespre, 18 i 19 de març fins a l'hora de dinar es donarà una tanda d'exercicis espirituals a St. Honorat per a tot l'Arxiprestat des Pla. Dirigeixen el P. Miquel Mascaró, rector de Randa, i Mn. Onofre Torres, rector solidari de Montuiri. Termini d'inscripció: diumenge dia 12.

• Els dissabtes a la missa hi haurà especial atenció en l'homilia a càrrec de gent que es convidarà especialment per a aquesta ocasió. Ens compartiran la seva experiència de Déu i el seu testimoni de vida cristiana.

• Dia 19 de març, St. Josep, Dia del Seminari. La col·lecta es destinarà al nostre seminari diocesà.

Canvi horari

Coincidint amb el canvi d'hora, a partir del 26 de març, les misses vespertines seran a les 21h i el condol dels funerals començarà a les 20'45h.

A nou mil lenni, nova Quaresma

La Quaresma es presenta de nou com una gran ocasió per aturar-nos a reflexionar sobre els grans misteris de l'amor del Senyor, molt especialment des del Misteri Pasqual. Es fa difícil, avui en dia, comprendre com la nostra redempció passa precisament pel nostre propi misteri pasqual; és a dir, per la nostra pròpia creu, el dolor i l'alliberament del que ens fa sofrir amb l'ajuda de la gràcia de la resurrecció.

Enguany hi ha dues coses que ens poden ajudar a viure aquest Misteri Pasqual de Crist dins el nostre propi misteri de la nostra vida. En primer lloc podem aprofitar les indicacions del Jubileu del 2000, sobretot pel que fa al perdó, la reconciliació, les peregrinacions als nostres santuaris (La Real, Lluc, la Sang, la Mare de Déu de la Salut, la parròquia de Sant Miquel de Palma), la participació

activa a l'Eucaristia com a trobament amb Crist, pa partit entre els germans, fent una aportació econòmica per al Centre de Reinserció Socio-laboral per a la Dona, o alguna altra obra en favor dels més pobres.

En segon lloc, seguir totes les indicacions que el Sínode de Mallorca va posant en marxa: formació cristiana per a tots; renovació catequètica; renovació social; solidaritat amb els pobres fent una donació mensual segons els nostres ingressos, col·laborar a promoure una sana ecologia: apreciar el valor de l'aigua sense malgastar-la, respectant el medi ambient, procurant no contaminar de més, reciclar el fums, etc.

Hi ha moltes coses per fer. Caldrà ésser valents i començar a triar-ne alguna. El Senyor ens hi espera!!!

Nofre Torres, rector

Ploviometria

Febrer de 2000

Dia 12.....2'6 litres m²

Apotecaries

5 març Ariany	19 març Petra
12 " Montuïri	26 " Porreres

Temps passat

10 anys enrere

Març de 1990

Homenatge a Mateu "Costa"

Per tal de reconèixer públicament la trajectòria històrica i política de Mateu Miralles Jordà "Costa", de 81 anys, un dels més vells socialistes de Montuïri, l'agrupació local del PSOE, dia 25 de març de 1990, li va retre un homenatge al qual hi assistí la plana major de la FSB.

25 anys enrere

Març de 1975

Jubilació del Secretari

Dia 25 de març de 1975, després de 38 anys de servei, va cessar per complir l'edat de jubilació, el Secretari de l'Ajuntament i rellevant col·laborador de Bona Pau, Bartomeu Verger Serra. A la nostra revista, sobretot els primer anys, hi romanen publicades moltes de les seves troballes històriques.

50 anys enrere

Març de 1950

Plànols per a una nova casa de la vila

Dia 17 de març de 1950 el batlle Raimundo Arbona Rigo va presentar als regidors els plànols i pressupost per a una nova casa de la vila. No es va decidir res, sinó estudiar-los. El pressupost pujava 524.814'87 pessetes.

100 anys enrere

Març de 1900

Partides incobrables

De l'exercici econòmic de 1894 a 1895 l'Ajuntament no havia pogut cobrar en total 1.052'11 pessetes dels 99 talons de consum. Després que l'agent executiu ho participàs a l'Ajuntament i de ser exposades al públic les paperetes durant 5 dies i sense cap reclamació, dia 28 de març de 1900 s'acordà declarar els esmentats talons com a partides fallides.

Cuinar en casa

Púding de lluç rosat

Ingredients

Un quilo i mig de lluç rosat, un quilo de gerret, 3/4 de tomàtigués, 4 ous, 100 gms. de molla de pa, un tassellet de llet, una ceba, 4 cullerades d'oli, una copa de vi blanc, tàperes i "pepinos" envinagrats, maionesa i pebre bo en gra.

Elaboració

Es fa el brou del gerret amb la ceba, la copa de vi blanc, el julivert, el pebre bo en gra. Una vegada fet, s'escola i s'hi posa el lluç i que bulli un poc per perdre el gust del gerret. S'escola, es lleven les espines del lluç i la pell i s'esmicola bé. Se sofregeix la ceba tallada petita i les tomàtigués, mitja culleradeta de sucre, es tapa i que cogui dues hores en poc foc. Untam un motlle amb saïm o mantega de vaca i farina per damunt. Posam al lluç la salsa de tomàtiga, que sia ben espessa, la molla del pa banyada de llet, els vermells d'ou, sal, un poc de pebre bo blanc en pols, les clares a punt de neu. Es cou al forn, al bany maria durant una hora i mitja. Quan es fred es tapa de maionesa i s'adorna amb tàperes i "pepinos" envinagrats.

Catalina Sastre Roca "Petrera"

Rectificació

En els ingredients per als rubiols que sortí el passat gener hi aparegué una equivocació: on diu un quilo de saïm toca dir 300 gms. de saïm.

Demografia

Febrer de 2000

Naixements

Dia 31 gener.- Baltasar Cerdà Garcias, fill de Pere i Coloma.

Dia 14 febrer.- Margalida Antònia Manera Garau filla de Joan i Isabel.

Dia 18 febrer.- Aimad Fardassi, fill d'Ahmed i de Najat.

Defuncions

Dia 2.- Antònia Rodríguez Sánchez "de Ca ses Mudes", fadrina de 40 anys.

Dia 4.- Magdalena Gomila Horrach "Llulla", casada de 73 anys.

Dia 10.- Catalina Mulet Miró "de Son Moio, viuda de 86 anys.

Dia 20.- Gabriel Mayol Mialles "Sili", casat de 82 anys.

Glosa

Tonada de la glosa

Quan jo tenc sa glosa escrita
sempre la repàs cantant;
si hi ha un fallo el vaig tapant,
perquè no m'hi quedi, trista.
Sa tonada, que no és vista,
quan l'enton estic pensant
en so mot que ve davant;
aqueix sí que és important,
perquè no m'hi quedi, trista;
jo en tenc moltes en llista
perquè en faig de tant en tant.

Amador Font

VERGER

MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Ctra. Montuïri a Porreres, Km.1 • Tel. 971 646 695 • Fax 971 161 503

MONTUÏRI

REQUISITOS Tarifa Selección

- ✓ Tienen que ser de uso particular.
- ✓ Ser mayor de 28 años.
- ✓ Experiencia de conducción superior a 5 años.
- ✓ No haber tenido ningún siniestro culpable en los últimos 3 años.

REQUISITOS Tarifa Senior

- ✓ Uso particular.
- ✓ Mayor de 65 años y jubilado.
- ✓ Más de 10 años de carnet.
- ✓ No siniestro culpable de los últimos tres años.

CORREDURIA DE SEGUROS GOMILA S.A.

NÚM. REGISTRE DGS J-1696 • R. CIVIL - LLEI 9/1992 DE 30 D'ABRIL

OFICINA CENTRAL
Paseo Ferrocarril, 14 • Tel.: 971 55 13 56
Fax 971 84 45 62 • MANACOR

MANACOR
Plaza Ramón Llull, 22 B
Tel.: 971 55 90 52 • Fax 971 55 34 72

PALMA
Pje. Sta. Catalina de Siena, 2 entlo.C
Tel.: 971 72 27 36 • Fax 971 21 30 63

GRUP
Garcia Prohens

MONTUIRI
Jaime II, 4 • Tel.: 971 64 60 43
Fax 971 64 60 43

COLONIA DE SANT JORDI
Avda. Primavera, 34 b • Tel.: 971 65 65 75
Fax 971 65 61 62

PORT D'ANDRATX
Avda. Mateo Bosch, 1 local 29
Tel. y Fax: 971 67 34 87

FELANITX
C/. Mayor, 21
Tel. y Fax: 971 58 04 48

CORREDURIA DE SEGUROS GOMILA S.A.

Tarifa Selección

Tarifa Senior

MARCA	BONIF 20%	BONIF 30%	BONIF 40%	BONIF 50%	BONIF 20%	BONIF 30%	BONIF 40%	BONIF 50%
ALFA ROMEO 33 1.500 IE	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
ALFA ROMEO 155 2.000 TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
Audi 80 2.300	45.489	40.975	36.462	31.947	-	-	-	-
Audi Coupe 2.000 KAT	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
BMW 316 I	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
BMW 520 I	45.489	40.975	36.462	31.947	-	-	-	-
CITROEN AX GT	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
CITROEN ZX 1.6 AVANTAGE I	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
CITROEN XANTIA 1.8 LSX	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
CITROEN AX 1.1 TRE	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
CITROEN XM DIESEL	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FIAT CINQUECENTO	31.336	28.592	25.847	23.102	25.367	23.368	21.371	19.371
FIAT TIPO 1.7 D	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
FIAT TEMpra 1.6 SX	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FIAT CROMA TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FIAT UNO 60 S	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
FORD FIESTA 5 1.6	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FORD ESCORT CLX 1.8 TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FORD ESCORT Ghia 1.8 D	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
FORD MONDEO Ghia 1.8 TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
FORD SCORPIO 2.9 Ghia	45.489	40.975	36.462	31.947	-	-	-	-
FORD FIESTA Ghia 1.1	34.950	31.754	28.557	25.360	27.819	25.515	23.209	20.904
FORD ORION GT 1.8 D	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
LANCIA FIRE LX 1.1	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
LANCIA Y-10 AVENUE	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
LANCIA DELTA 1.6 LE	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
OPEL CORSA 1.2 I SWING	34.950	31.754	28.557	25.360	27.819	25.515	23.209	20.904
OPEL ASTRA 1.7 GLS TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
OPEL VECTRA 1.7 GL TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
PEUGEOT 106 XT 1.4	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
PEUGEOT 205 GR	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
PEUGEOT 106 KID	34.950	31.754	28.557	25.360	27.819	25.515	23.209	20.904
PEUGEOT 306 XN 1.4	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
PEUGEOT 405 STI	45.489	40.975	36.462	31.947	-	-	-	-
PEUGEOT 605 SV DT	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
RENAULT CLIO RI 1.2	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
RENAULT CLIO RT 1.9 D	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
RENAULT 21 GTD MANAGER	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
RENAULT SAFRANE RT 2.5 TD	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364
RENAULT ESPACE 2.1 RT TD	45.489	40.975	36.462	31.947	-	-	-	-
RENAULT TWINGO	37.856	34.296	30.736	27.176	29.720	27.177	24.634	22.264
RENAULT 5 GTL	34.950	31.754	28.557	25.360	27.819	25.515	23.209	20.904
SEAT PANDA 35 L	31.336	28.592	25.847	23.102	25.367	23.368	21.371	19.371
SEAT Ibiza CLX 1.8 I	43.264	39.027	34.792	30.556	33.354	30.357	27.360	24.364